

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

SPEKTRUM ODBORNÝCH SLUŽEB PRO PĚSTOUNSKÉ RODINY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: PhDr. B. Papáčková

Autor: K. Dvořáková

2007

ABSTRAKT

In the Czech Republic, as in other European countries, there are 1-2% children growing up outside their own families. For those children there are a few forms of artificial educational care. These are institutional care and substitute family care.

Substitute family care is the form of children care, when the child is brought up by foster parents, in such environment that is as much similar to natural family life as possible. Adoption and foster care belong to basic forms of artificial educational care. Foster care is the form of artificial educational care granted and controlled by the state, which provides child material security and adequate reward for those who adopted the child. Foster families are a specific type of families that should be and in the huge majority of cases are, having regard to circumstances variety and various difficulties unpredictability, very resistant. Higher demands of adaptability and resistance lie in the fact, that foster parents adopt children with different health and psychomotor disorders, older children, groups of brothers and sisters or Romany children.

According to para. 4 of section 11 of Act No.359/1999 Coll. on Social and Legal protection of children, regional authorities are obliged to arrange so-called consultations on foster care practice at least once a year. Consultations on foster care practice present various forms of work with foster families.

The aim of the work is to map the way the particular regional authorities fill this paragraph. In more detail then to search activity of the south-bohemian regional authority in this field. To record forms of work variety with foster families and importance of single activities.

In terms of the qualitative research, when I carried out participant observation of foster families weekend meetings and open door days, I set 2 hypotheses:

Hypothesis 1: Regional authorities employees consider more days meetings of foster families to be the most effective.

In terms of the qualitative research, the hypothesis was verified.

Hypothesis 2: More days meetings of foster families are the most popular with fosterers.

This hypothesis was also verified in terms of the qualitative research.

I see the merits of a more days meeting in a time sufficient. Foster parents, nursechildren and social workers have enough time to become acclimatized, get used to environment, get used to meeting co-participants and then they can feel free to talk about their joys and sorrows.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Spektrum odborných služeb pro pěstounské rodiny vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Souhlasím s použitím práce k vědeckým účelům.

V Českých Budějovicích dne 24. dubna 2007

.....

Ráda bych na tomto místě vyjádřila upřímné poděkování PhDr. Blaženě Papáčkové za cenné rady a podnětné připomínky. Také děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu za ochotu a čas, který mi věnovali.

OBSAH

ÚVOD

1. SOUČASNÝ STAV.....	10
1.1. Děti ocitající se mimo vlastní rodinu.....	10
1.2. Formy náhradní péče	10
1.2.1. Náhradní péče ústavní.....	11
1.2.2. Náhradní rodinná péče	12
1.3. Osvojení	13
1.3.1. Zrušitelné osvojení	13
1.3.2. Nezrušitelné osvojení.....	14
1.3.4. Mezinárodní osvojení	14
1.4. Pěstounská péče	15
1.4.1. Individuální pěstounská péče.....	16
1.4.2. Skupinová pěstounská péče	16
1.4.3. Pěstounská péče na přechodnou dobu	17
1.5. Poručenství.....	17
1.6. Sociálně právní ochrana dětí.....	18
1.6.1. Děti, jimž zejména sociálně právní ochrana náleží.....	18
1.6.2. Orgány sociálně právní ochrany	19
1.6.3. Hlavní princip sociálně právní ochrany dětí	19
1.7. Rodina- přirozené prostředí	19
1.8. Rodina a zákon č. 359/1999 Sb.	21
1.8.1. Sanace a podpora vlastní rodiny	21
1.8.2. Odebrání dítěte z rodiny	22
1.9. Zprostředkování náhradní rodinné péče	23
1.9.1. Působnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností.....	24
1.9.2. Působnost okresního úřadu	24
1.9.3. Působnost ministerstva	25
1.9.4. Působnost Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí.....	26
1.9.5. Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli	

nebo pěstouny	26
1.9.6. Čekací doba.....	27
1.9.7. Děti vhodné pro náhradní rodinnou péči	27
1.9.8. Žadatelé o náhradní rodinnou péči.....	29
1.9.9. Role nestátních subjektu při vyhledávání a zprostředkování náhradní rodinné péče	29
1.10. Pěstounská rodina	30
1.10.1. Zvýšené nároky na adaptabilitu a odolnost.....	30
1.10.2. Důležitost informací	32
1.10.3. Kdo jsou pěstouni	32
1.10.4. Nové soužití	33
1.10.5. Péče o rodinu po přijetí dítěte	33
1.10.6. Služby pro pěstounské rodiny.....	34
1.10.7. Vybrané neziskové organizace	35
1.10.8. Projekt „Pěstouni mají právo na služby“	37
1.10.9. Konzultace o výkonu pěstounské péče	38
1.10.10. Dávky pěstounské péče.....	39
2. CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY	43
2. 1. Cíle práce	43
2.2. Hypotézy	43
3. METODIKA	44
3.1. Metodický postup	44
3.2. Charakteristika souboru	46
4. VÝSLEDKY	47
4.1. Kvantitativní výzkum	47
4.1.1. Víkendové setkání pěstounských rodin	47
4.1.2. Dny otevřených dveří.....	50
4.2. Kvantitativní výzkum	52
4.2.1. Dotazníky určené sociálním pracovníkům krajských úřadů.....	52
4.2.2. Dotazníky určené pěstounům.....	59

5. DISKUSE.....	72
5.1. Kvantitativní výzkum	72
5.1.1. Víkendové setkání pěstounských rodin	72
5.1.2. Dny otevřených dveří.....	74
5.2. Kvantitativní výzkum	76
5.2.1. Dotazníky určené sociálním pracovníkům krajských úřadů.....	76
5.2.2. Dotazníky určené pěstounům.....	79
6. ZÁVĚR	82
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	84
8. KLÍČOVÁ SLOVA	89
9. PŘÍLOHY	90

ÚVOD

Mít zkušenost bezpodmínečné lásky není jen předpokladem pro to, aby člověk sám sebe měl rád, nýbrž i předpokladem, který umožňuje, aby člověk byl schopen milovat ostatní lidi. Materská láska je proto požehnáním, které, a je to tragické, není všem lidem v dostatečné míře dopřáno.

Rohr Henz- Pet

Kdesi jsme slyšela, že rodina, ne škola je základ života. A naprosto s tím souhlasím. Přesvědčila jsme se o tom i na své odborné praxi v rámci studia na Zdravotně sociální fakultě.

V preambuli Úmluvy o právech dítěte je psáno: „V zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí děti vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění.“

Děti potřebují rodiče. Zázemí a mámino pohlázení. Ne všechny děti však mají to štěstí vyrůstat ve své vlastní, milující rodině. V každé společnosti se budou objevovat rodiče, kteří dočasně nebo trvale nebudou schopni či ochotni své děti vychovávat. Jedná se o rodiče, kteří nezvládnou rodičovskou roli pro fyzickou nebo duševní nemoc či vysoký stupeň invalidity, rodiče, kteří jsou opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody, jindy jde o mladé, nezralé páry s nedostatkem životních zkušeností, se sociálně patologickými rysy v povaze, často jde o rodiče, kteří sami vyrůstali v disharmonickém prostředí či v ústavu. Někteří rodiče dítě odloží, v lepším případě dají souhlas s osvojením, jindy je dítě z rodiny odebráno.

V České republice žije 1% (což přibližně představuje 20 000) dětí, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Přichází na řadu náhradní výchovná péče. Nejčastější formou náhradní výchovné péče je bohužel ústavní výchova. Dalšími formami jsou osvojení (zrušitelné a nezrušitelné), svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, poručenství, pěstounská péče (individuální, v zařízení pro výkon pěstounské péče, SOS vesnička).

Jak již bylo zmíněno, děti potřebují rodinu. Stěžejními formami náhradní rodinné péče jsou tedy osvojení a pěstounská péče. Ve své diplomové práci bych se

chtěla zaměřit na pěstounskou péči a naplňování paragrafu 11 odstavec 4 zákona č. 359/1999 Sb., O sociálně právní ochraně dětí, jenž ukládá krajským úřadům vykonávat tzv. konzultace o výkonu pěstounské péče, což v praxi představuje nejrůznější formy práce s pěstounskými rodinami.

Smyslem a posláním pěstounské péče je poskytnout rodinné zázemí a domov dětem, které potřebují náhradní rodinu, ale při tom z nějakého důvodu nemohou být osvojeny. Pěstounská rodina musí prokazovat více síly a odolnosti. Předpokladem úspěšného zvládnutí těžkostí se vzájemnou adaptací rodiny a přijímaných dětí je dostatek informací a vzájemná spolupráce a komunikace mezi pěstouny a orgánem sociálně právní ochrany dětí, s pracovníky kojeneckých ústavů a dětských domovů, lékaři, soudci a dalších odborníky zainteresovaných v dané problematice. Práce s rodinami by měla být založena profesionálním přístupem a partnerstvím.

Každá společnost spatřuje v dětech svou budoucnost. A právě společnost by tedy měla vynakládat veškeré úsilí na všestrannou péči o své děti a vytvářet jim podmínky pro jejich současný i budoucí život.

1. Současná situace

1.1. Děti ocitající se mimo vlastní rodinu

V každé společnosti a v každé době se budeme setkávat s osudy dětí, které se ocitají mimo vlastní rodinu. **(10)**

V České republice žije podobně jako v jiných evropských zemích 1–2 % dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu. Nejde tedy o zanedbatelná čísla – počty dětí bez rodinného zázemí představují v naší populaci přibližně 18 až 20 tisíc. **(7)**

Pouze 2% dětí z této skupiny jsou úplní sirotci. 98% dětí svou rodinu má, ale ta se o ně z nejrůznějších důvodů nemůže, nechce nebo neumí postarat. Případně dítě přímo ohrožuje. **(28)**

Většinou se jedná o ohrožené rodiny často ze sociálně slabého prostředí s množstvím sociálně patologických jevů nebo o rodiny minorit, v našich podmínkách tedy především romské. **(6)** V dětských domovech je 60% dětí romských. Tvoří-li romské děti 4% dětské populace, pak se tedy romské děti dostávají do dětských domovů patnáctkrát častěji než děti majoritní populace. **(44)**

Statistické údaje o ústavních zařízeních do tří let věku dítěte dokládají, že v roce 2000 z celkového počtu 1 800 dětí bylo 57% dětí odebráno za sociálního důvodu a 24% z důvodu zdravotně sociálního. **(17)**

1.2. Formy náhradní péče

V některé literatuře se uvádí pojem náhradní výchovná péče, v jiné náhradní péče o dítě. Tyto pojmy mají stejný význam a označují veškeré jiné dočasné či trvalé způsoby péče o děti, které nejsou vychovávány svými biologickými rodiči. Náhradní péči je možné dělit na náhradní péči rodinnou a náhradní péči ústavní. **(14)**

1.2.1. Náhradní ústavní péče

Náhradní ústavní péče je u nás nejčastější formou náhradní péče o děti. **(14)**
V roce 2003 bylo do ústavní výchovy přijato 2 079 dětí. **(56)**

System kolektivního výchovného zařízení, který je vždy pouze pokusem o umělý domov, je v České republice rozdělen do tří resortů. **(30)** Kojenecké ústavy pro děti do jednoho roku spojené s dětskými domovy pro děti do 3 až 5 let spadají pod resort zdravotnictví. Do kompetence resortu školství spadají dětské domovy pro děti předškolního a školního věku, tj. pro děti od 3 do 15 popřípadě 18 let nebo do dokončení vzdělání. Pod resort sociálních věcí spadají ústavy sociální péče, které přijímají děti s handicapem mentálním, smyslovým nebo zdravotním. **(28)**

Dítěti je v ústavu poskytována plná materiální i sociální podpora až do plnoletosti. Horší je to již se stránkou citovou. **(19)**

Soustava dětských ústavních zařízení je nejvíce vzdálena normální rodině. Pro děti je značně traumatizující a v jejich psychickém a citovém vývoji je často poškozuje a následně negativně ovlivňuje i v dospělosti. **(28)**

Ústav rodinu bohužel nikdy nenahradí. Dítě tam není pro nikoho jedinečné a nikdy nemůže být na prvním místě. Řada dětí navíc vystřídá do dospělosti několik ústavů. Ústavy potírají rozvoj skutečné individuality, dítě je v nich jen jedno z mnoha dalších dětí, členem nějaké skupiny nebo kolektivu, v jeho světě chybí často lidé, s nimiž se může ztotožnit. **(8)**

Mezi základní nedostatky ústavní péče o děti řadíme tedy nedostatečné osvojení si základních návyků, jež jsou obvyklé v běžném rodině a také riziko známé pod pojmem deprivace syndrom.

Mladí lidé, kteří opouštějí zařízení ústavní výchovy, jsou v naprosté většině ohroženi tím, že se nedovedou začlenit a nebudou přijati do širšího sociálního společenství. Tito mladí lidé opouštějí zařízení sociálně nepřipraveni, bez trvalejších interpersonálních vztahů, bez sociálních jistot a zázemí. **(14)**

Každé dítě v ústavu, by mělo dostat šanci nabídnutí k umístění do náhradní rodiny. Ne však všechny děti jsou vhodné k umístění do náhradní rodiny a ne pro každé

dítě, které je evidováno jako vhodné do náhradní rodiny se podaří odborníky nalézt vhodnou rodinu. **(23)**

O nezbytnosti existence ústavních zařízení není pochyb. Volá se však po snížení jejich počtu, přeměně na zařízení s rodinnými buňkami a pro budování specializovaných zařízení pro děti obtížně vychovatelné.

Pro vytváření vhodnějších podmínek pro děti v ústavní výchově se doporučují menší instituce, před velkými, neosobními. Sourozenci by rozhodně měli být umístěni společně. Dále je velice důležité dbát na vztah personálu a dětí, zajistit kvalitní, vzdělané, citlivé a zodpovědné pracovníky. Ústavy by měly povzbuzovat příbuzné, aby děti často navštěvovali. **(52)**

1.2.2. Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je z právního hlediska vymezena v Listině práv a svobod, Úmluvě o právech dítěte, v zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině a především v příslušných ustanoveních zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. **(38)**

Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči, v prostředí, které se co možná nejvíce podobá životu v přirozené rodině. V zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině, paragrafu 46 je doporučováno, aby rodinná péče byla upřednostňována před péčí ústavní. **(14)**

Existuje několik forem náhradní rodinné péče, které se od sebe liší v řadě aspektů, nejvýraznější odlišení spočívá v právních aspektech. Základní formy náhradní rodinné péče tvoří osvojení nebo-li adopce a pěstounská péče. **(28)**

1.3. Osvojení

Do osvojení bylo v roce 2003 přijato 588 dětí. Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě. Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojeným dítětem stejný vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastním dítětem. Vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinnou tak zanikají. **(28)**

Dítě získává příjmení nových rodičů. Vztah mezi dítětem a příbuznými osvojitelů je příbuzenský.

Osvojit lze pouze dítě nezletilé, je-li to dítěti ku prospěchu. Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl. O osvojení rozhoduje soud a před jeho rozhodnutím musí uplynout nejméně tři měsíce, ve kterých zájemce o dítě pečuje na vlastní náklady. **(29)**

Osvojení je možné u právně volného dítěte. Právní uvolnění vznikne tehdy, když dá rodič dítěte nebo jeho opatrovník souhlas k osvojení. Bez jejich souhlasu je osvojení možno tehdy, jestliže rodiče byli soudem zbaveni rodičovské zodpovědnosti. **(10)** Dále je dítě právně volné, vysloví-li soud tzv. kvalifikovaný nezájem. Tak je tomu v případech, kdy rodiče po dobu nejméně šesti měsíců neprojeví o dítě opravdový zájem nebo když po dobu nejméně dvou měsíců o dítě neprojeví žádný zájem.

Rozlišujeme dva druhy osvojení. A to osvojení zrušitelné nebo-li osvojení prvního stupně a nezrušitelné osvojení neboli osvojení druhého stupně. **(29)**

1.3.1. Zrušitelné osvojení

Osvojení zrušitelné neboli prvního stupně bývá někdy též označované jako osvojení prosté, je typ osvojení, kdy se osvojitelé nezapisují do matriky jako rodiče. Prosté osvojení může soud zrušit z důležitých důvodů na návrh osvojence nebo osvojitele. Tento typ osvojení je využíván, respektive je podmínkou, v případě, že osvojitelé přijímají dítě mladší jednoho roku, neboť nezrušitelně lze osvojit pouze dítě staršího jednoho roku. **(28)**

1.3.2. Nezrušitelné osvojení

Osvojení nezrušitelné, neboli osvojení druhého stupně, se od prostého osvojení odlišuje tím, že osvojitelé jsou na základě rozhodnutí soudu zapsáni v matrice místo rodičů osvojence. Pro nezrušitelné osvojení je stanovena minimální věková hranice osvojovaného dítěte jeden rok. Toto osvojení nelze zrušit. Osvojení prosté může být změněno v osvojení nezrušitelné, nikoliv však naopak. **(29)**

1.3.3. Mezinárodní osvojení

Mezinárodní osvojení znamená osvojení dítěte z ciziny nebo do ciziny. Tato forma náhradní rodinné péče je možným řešením v případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi původu. Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého 29.5.1993. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost 1.6. 2000 a spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny. **(58, 54)**

Haagská úmluva jasně stanovuje postup při osvojování dítěte do zahraničí, určuje povinnosti a kompetence jednotlivých institucí, definuje právo dítěte na přednostní osvojení v zemi svého původu, zaručuje biologickým rodičům anonymitu a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí. Zároveň nařizuje signatářským státům, aby na svém území určily jeden ústřední orgán, který bude za osvojení dětí do zahraničí odpovědný. U nás tuto funkci zprostředkovatele plní Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. **(10, 29)**

1.4. Pěstounská péče

V roce 2003 bylo do pěstounské péče přijato 1 015 dětí. **(56)** Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů; jedinou hmotně právní podmínkou je zájem dítěte. Svazek pěstounů s dítětem je volnější, než je tomu u osvojení, což má některé výhody i nevýhody. **(28)**

Osoba pěstouna musí poskytovat záruku řádné výchovy dítěte. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech, k výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) žádá souhlas zákonného zástupce dítěte. **(10)**

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu; v mimořádných případech může soud rozhodnout také o zrušení pěstounské péče. V případě svěřeni dítěte do pěstounské péče není vyloučen styk původních rodičů s dítětem. **(29)**

Pěstounskou péče upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře (dávky pěstounské péče) a právní předpisy o sociálním zabezpečení (nemocenské a důchodové pojištění pěstounů). **(28)**

Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte nebo může být zrušena jen z důležitých důvodů rozhodnutím soudu.

V praxi se uplatňují dva typy pěstounské péče - individuální a skupinová. **(29)**

Tabulka 1: Počty dětí v ústavních zařízeních a v pěstounské péči (56)

	1993	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Dětské domovy	5839	7184	6689	6901	7333	7222	7270	7250
Kojenecké ústavy	1805	1733	1866	1704	1723	1655	1630	1624
Ústavy sociální péče	-	-	10201	-	-	10434	10384	10426
Celkem	7644	8917	18756	8605	9056	19311	19284	19300
Pěstounská péče	5297	5711	5935	6029	6000	6411	6598	6637
Celkem	12941	14628	24691	14634	15056	25722	25882	25937

1.4.1. Individuální pěstounská péče

Individuální pěstounská péče probíhá v běžném rodinném prostředí. O této péči pojednáno více v kapitole 1.10.

1.4.2. Skupinová pěstounská péče

Skupinovou pěstounskou péči lze rozdělit na péči v tzv. zařízeních pro výkon pěstounské péče nebo na pěstounskou péči v SOS dětských vesničkách. (29)

V SOS dětských vesničkách jsou děti svěřovány do péče (zpravidla) bezdětné matky- pěstounky, která má obvykle výchovnou pomocnici (tetu). Osoba otce zde chybí. Každá rodina má svůj domek a 10 až 12 takových domků tvoří vesničku.

V zařízení pro výkon pěstounské péče uzavírá pěstoun se zřizovatelem dohodu o výkonu pěstounské péče v zařízení a pobírá odměnu, která se posuzuje jako plat. Ostatní hmotné nároky jsou shodné s dávkami individuální pěstounské péče. (19)

1.4.3. Pěstounská péče na dobu přechodnou

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, která nabyla účinnosti 1.6. 2006 zakotvuje možnost svěřit dítě na přechodnou dobu do pěstounské péče, a to zejména v případech, kdy dítěti v jeho vlastní rodině nejsou zajištěny potřebné podmínky. Mělo by jít o dobu, než rodiče vyřeší své problémy a dítě se tak bude moci relativně brzy vrátit zpět do rodiny. Tento krok vychází ze zásady, že primárním zájmem dítěte je žít s vlastními rodiči. (7)

1.5. Poručenství

Staronový institut poručenství vnesla do právní úpravy novela zákona o rodině. Soud ustanoví dítěti poručníka v případě, že rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, byl pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti, nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (a proto nejsou nositeli rodičovské zodpovědnosti).

Pokud poručník péči o dítě osobně vykonává, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o pěstounskou péči. Poručník je zákonným zástupcem dítěte.

Mezi poručníkem a dítětem však ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem. Zákon stanoví rozsah práv a povinností poručníka k dítěti, které se týkají výchovy dítěte, zastupování dítěte a správy jeho majetku.

Výkon této funkce je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobní sféry. Poručník podává soudu zprávy o

osobě poručenice, zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem. **(28, 29)**

1.6. Sociálně právní ochrana dětí

Sociálně právní ochranu dětí upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Sociálně právní ochrana dětí je chápána jako ochrana práva dítěte na zajištění práva na život, jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání a zaměstnání. Zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. **(33)**

1.6.1. Děti, jimž zejména sociálně právní ochrana náleží

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče zemřeli, nebo z vážných objektivních nebo subjektivních důvodů neplní nebo nedostatečně plní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, popřípadě na děti v péči jiných osob, které jsou odpovědné za jejich výchovu a neplní povinnosti vyplývající ze svěření dítěte do jejich péče anebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. **(34)**

Dále se sociálně právní ochrana týká dětí, na kterých byl spáchán trestní čin anebo dětí, které vzhledem ke svému jednání nebo chování zvýšenou ochranu a pomoc potřebují. Vymezení okruhu dětí, kterým je třeba věnovat sociálně právní ochranu, je pouze demonstrativní. Vždy je třeba zvažovat každou konkrétní, individuální situaci dítěte. **(12)**

1.6.2. Orgány sociálně právní ochrany dětí

Mezi orgány zajišťující sociálně právní ochranu dětí patří krajské úřady, obecní úřady obce s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Sociálně právní ochranu dětí mohou zajišťovat další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně právní ochrany pověřeny. **(59)**

1.6.3. Základní princip sociálně právní ochrany dětí

Základním a rozhodujícím hlediskem všech orgánů nebo jiných subjektů , které se dítětem zabývají nebo řeší jeho problémy, je zájem a blaho dítěte. Zájem dítěte nelze nikdy podřadit zájmům jiným. **(33)**

Poprvé se pojem „blaho dítěte“ v našem právním řádu objevil přijetím Úmluvy o právech dítěte **(58)**. Zákon o rodině užívá pojem zájem dítěte, blaho dítěte je však pojem obecnější, nadřazený zájmu dítěte. **(12)**

1.7. Rodina- přirozené prostředí

Prvotní zodpovědnost za ochranu a výchovu dětí má rodina. V rodině se dítě seznamuje se společenskými normami a kulturními hodnotami. Začíná zde proces socializace. **(53)**

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam a měla by pro něj znamenat základní životní jistotu. **(10, 27)**

V obecné představě je rodina prostředím, kde je dítě milováno a přijímáno svými rodiči, postavy rodičů (především matky) jsou vždy chápány jako milující. Vztah dítěte k jeho rodičům je základním sociálním vztahem, od kterého se vytváří předpoklad vývoje osobnosti dítěte. **(53)**

Definovat rodinu je velmi obtížné (jinak nám odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf nebo národohosprodař). Pro účely této diplomové práce lze rodinu chápat jako malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevní příbuzenstvu rodičů a dětí, na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznávané role. **(10)**

Rodina by měla být místem, kde jsou uspokojovány potřeby dítěte, které jsou důležité pro jeho další vývoj a život v dospělosti. **(27)** Potřeby lze rozdělit na potřeby biologické, psychické a sociální. Mezi biologické potřeby patří vhodná strava, hygiena, teplo atd. Mezi sociální někdy též označovány jako psychosociální potřeby patří potřeba lásky a bezpečí a potřeba přijetí. Uspokojování duševních, psychických potřeb hraje rozhodující roli v rozvíjení intelektu, citu a vůle, ale i v chování a chápání sebe a lidí, společenských hodnot. Patří sem potřeba náležitého přívodu podnětů, potřeba smysluplnosti světa, potřeba životní jistoty, bezpečí, potřeba citového vztahu, potřeba vlastní společenské hodnoty a potřeba společné otevřené budoucnosti. **(10, 19)**

Nejsou-li psychické potřeby naplňovány, mluvíme o psychické deprivaci. Matějček s Langmajerem, kteří se touto problematikou zabývali hlouběji, charakterizují psychickou deprivaci jako psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu. **(26, 28)**

Psychickým stavem se zde míní trvalejší, nikoli však trvalá charakteristika člověka. Jako nejčastější příčina je zpravidla uváděna ústavní péče, ale také rodina může být a bohužel v některých případech je zdrojem a příčinou deprivace. Důsledkem deprivace jsou obtíže v průběhu socializace, problémy ve vztazích, problémy v přijímání sociálních norem, pochybnost o sobě samém, posunutá hierarchie hodnot, nežádoucí rysy charakteru, zvýšené nebezpečí vzniku závislosti atd. **(28, 53)**

Tzv. zdravá rodina se vyznačuje vysokým stupeň soudržnosti a spolupráce, emočně pozitivními vztahy, otevřenou, upřímnou a srozumitelnou komunikací, vzájemným respekt, schopností překonávat zátěžové a konfliktní situace. **(10, 46)**

1.8. Rodina a zákon č. 359/1999 Sb.

Sociálně právní ochrana dětí určuje vztah demokratického státu a jeho orgánů k rodině. Deklarace práv dítěte přijatá Valným shromážděním OSN roku 1959 a Úmluva o právech dítěte přijatá v roce 1989 deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů, zejména dětí. Rodina musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu. **(52)**

Zákon respektuje jeden ze základních principů fungování rodiny, a to právo a povinnost rodičů společně vychovávat a pečovat o děti a pokud je to třeba, požadovat pomoc. Jakékoliv zasahování do soukromí a rodinného života je možné teprve tehdy, jestliže rodiče nebo osoby odpovědné za výchovu dětí o to požádají anebo se o ně nemohou nebo nechtějí starat. **(12)**

Orgány sociálně právní ochrany dětí jsou pak povinni působit na rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dětí, aby plnili řádně rodičovské povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a aby se různé nedostatky ve výchově odstranily. **(34)**

1.8.1. Sanace a podpora vlastní rodiny

Prvním a rozhodujícím principem péče o děti z problémových rodin je sanace jejich vlastní rodiny. Myslí se tím sociálně terapeutická pomoc rodině, která umožní, všude tam, kde je to možné, uchovat dítěti jeho rodinné prostředí. Nebo v případech, kdy už je dítě z rodiny odebráno, umožní návrat dítěte zpět do rodiny. **(10, 26)**

Věduna Bubleová a Jiří Kovařík ve svém Prohlášení ke stavu systému náhradní péče a péče o dítě a rodinu z roku 2003 kritizují, že v praxi sanace rodiny takřka neexistuje (vyjma několika nestátních organizací), což je závažný nedostatek v preventivní sociální práci.

Umístění do ústavu bývá pak častým řešením situace ohroženého dítěte, aniž by biologické rodině byla poskytována pomoc a podpora umožňující návrat dítěte zpět do rodiny.

Převaha administrativní práce na úkor terénní a případové práce vede k tomu, že ohrožené děti a rodiny nejsou zavčas rozpoznány, detekovány a tudíž chybí včasná a účinná pomoc. Dochází proto k tomu, že nejčastější (a značně pozdní) sociální intervencí je odebrání dítěte z rodiny a jeho umístění „do začarovaného kruhu ústavní péče“. (7)

Anna Lesová však ve své diplomové práci, která se zaměřovala na problematiku náhradní rodinné péče v jihočeském kraji, zjistila, že většina dětí (71,4%), jejichž situace byla řešena předběžným opatřením, byla již předtím v péči oddělní sociálně právní ochrany dětí. (24)

Situace by se měla zlepšit účinností výše zmíněné novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která si mimo jiné klade za cíl posílení práce s biologickou rodinou a tím dítěti umožnit zachování rodinného prostředí. (7)

1.8.2. Odebrání dítěte

Působení orgánů sociálně právní ochrany dětí tak směřuje k obnovení narušených funkcí rodiny. Pokud je však dítě v ohrožení musí být z konfliktní rodiny odebráno. Než bude moci dítě přejít do náhradní rodinné péče, musí napřed přijít do neutrálního prostředí ústavu (diagnostický ústav, kojenecký ústav, dětský domov).

V období, kdy je dítě v ústavu, se provádějí potřebná odborná vyšetření a shromažďují sociálně právní dokumenty, které jsou využita k hledání optimálního řešení jeho obtížné životní situace. **(3)**

1.9. Zprostředkování náhradní rodinné péče

Jakmile je to možné, je třeba se zaměřit na umístění dítěte do vhodného náhradního rodinného prostředí. **(51)**

Zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče patří k nejvýznamnějším činnostem sociálně právní ochrany dětí, na jejímž základě se vytvářejí nové vztahy mezi dětmi a dalšími osobami **(34)**

Zprostředkování osvojení a pěstounské péče spočívá v samotném vyhledávání dětí vhodných k osvojení nebo ke svěřeni do pěstounské péče a nalezení vhodných osvojitelů nebo pěstounů pro tyto děti. Výsledkem činnosti je zajištění náhradní rodinné péče, kdy v případech pěstounské péče přebírají pěstouni značnou část práv rodičů a při osvojení přebírají pak osvojitelé celou rodičovskou zodpovědnost. Proto je s ohledem na závažnost této činnosti zajišťování zprostředkování osvojení a pěstounské péče vyhrazeno státním orgánům. **(33)**

Zprostředkování osvojení a svěřeni dítěte do pěstounské péče zajišťují krajské úřady a ministerstvo. Osvojení dětí do ciziny nebo z ciziny zajišťuje Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. **(52)**

Zásadní ideou je i zde zájem a blaho konkrétního dítěte. Není to tak, že by se zájemcům hledalo dítě, ale dítěti se hledá optimální rodina.

Protože náhradní rodinná péče je realizována mezi dítětem a žadatelem, tedy mezi dvěma subjekty, je nutné, aby byly uspokojeny potřeby nejen dítěte, ale i žadatele. **(38)**

1.9.1. Působnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností

Zájemce o zprostředkování náhradní rodinné péče musí podat žádost na místně příslušném úřadu obce s rozšířenou působností, konkrétně na oddělení péče o rodinu či na oddělení sociálně právní ochrany dětí. Do žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče uvede žadatel své osobní údaje a připojí doklady uvedené v § 21 odstavci číslo 5, zákona 359/1999 Sb.

Žádost slouží k posouzení sociálního, zdravotního a ekonomického potenciálu žadatele. Základními informacemi pro další proces zprostředkování jsou motivace žadatelů, představy o dítěti, které je žadatel ochoten do rodiny přijmout a forma náhradní rodinné péče. **(33)**

Po té, co sociální pracovnice pro náhradní rodinnou péči shromáždí všechny náležitosti spisové dokumentace, mezi něž patří zpráva o poměrech v rodině, doklad o státním občanství nebo povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu, fotografie žadatelů, zpráva o zdravotním stavu, opis rejstříku trestů, potvrzení o stálém příjmu od zaměstnavatele, zpráva o sociálních poměrech, která je zpracována na základě osobní návštěvy v rodině a souhlas s přípravou k přijetí dítěte do rodiny. **(47)**

Pokud je spisová dokumentace zakončena doporučením pro zařazení zájemců o náhradní rodinnou péči, je kopie spisové dokumentace postoupena neprodleně dál, a to krajskému úřadu.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností má na starost nejen zájemce, ale má v kompetenci i vyhledávání dětí vhodných do náhradní rodinné péče, o kterých zjistí všechny potřebné údaje, z nichž je možno posoudit, do jakého nového rodinného prostředí by dítě mělo být svěřeno tak, aby byl zaručen jeho další příznivý vývoj. **(34)**

1.9.2. Působnost krajského úřadu

Krajský úřad vede evidenci dětí a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Na základě pozvání odborných pracovníků náhradní rodinné péče se žadatel zúčastní psychologického pohovoru, který je zaměřen na motivaci k přijetí dítěte, představy o něm, na výchovné předpoklady, na vzájemné vztahy v rodině, životní postoje, průběh jejich dětství, současný stav manželství, na zdravotní stav a v neposlední řadě též na materiální a sociální podmínky v rodině.

Nově poslouží k psychologickému posouzení i tzv. příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny, která od června 2006 jednak přechází z kompetence úřadů obcí s rozšířenou působností pod kompetenci krajských úřadů a jednak předchází konečnému rozhodnutí, zda osobnostní předpoklady žadatele odpovídají nárokům, které se obecně na pěstouny a osvojitele kladou.

Na základě zhodnocení dokumentace budoucích rodičů a posouzení případů opuštěných dětí zasedá na krajském úřadě pravidelně tzv. poradní sbor, reprezentovaný sociálními pracovníky, psychology, dětskými lékaři, řediteli kojeneckých ústavů a dětských domovů, či jiných ústavních zařízení k vybrání optimální rodiny ke konkrétnímu dítěti.

Po té následuje kontaktování žadatelů, kteří byli vytipováni jako možní rodiče ke konkrétnímu dítěti. Žadatelé jsou informováni o všech dostupných informacích o dítěti. (o zdravotním a psychickém stavu dítěte, o původní rodině a sociálně právních otázkách). Pokud projeví skutečný zájem, je jim nabídnuta příležitost dané dítě navštívit a informovat se o dalších skutečnostech, které jim napomohou ke konečnému rozhodnutí a následně k přijetí dítěte. Záleží na žadatelích, zda se rozhodnou podniknout další kroky ke sblížení s daným dítětem. **(39)**

1.9.3. Působnost ministerstva

Jestliže se krajskému úřadu nepodaří v době tří kalendářních měsíců zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči pro dítě, hledá se vhodná rodina ve

spolupráci se všemi krajskými úřady. Při negativním výsledku se po uplynutí 3 kalendářních měsíců postoupí údaje o dítěti na ministerstvo, které následovně pokračuje ve zprostředkování. U žadatelů je lhůta podle nové právní úpravy také 3 kalendářní měsíce.

Tato propojenost mezi krajským úřadem a ministerstvem předpokládá rozšíření okruhu žadatelů i dětí, a tím i zvýšení pravděpodobnosti nalezení vhodného osvojitele nebo pěstouna a tím zrychlení celkového procesu zprostředkování. **(50)**

1.9.4. Působnost Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Dokumentace vedená ministerstvem po uplynutí tří kalendářních měsíců u dítěte a šesti měsíců u žadatele postoupí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. U žadatele pouze pokud souhlasí s mezinárodním osvojením. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí je zodpovědným orgánem za zprostředkování mezinárodního osvojení podle Úmluvy o ochraně dítěte a spolupráci při mezinárodním osvojení. Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí probíhá zprostředkování mezinárodního osvojení ve správní řízení. **(54,58)**

1.9.5. Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny

Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli či pěstouny byla již zmíněna v kapitole Zprostředkování náhradní rodinné péče. Novela zákona přináší v oblasti přípravy dvojí změnu. Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny je nově součástí psychologického posouzení, a že přešla z kompetence úřadu obce s rozšířenou působností pod krajský úřad. **(39)**

Každý žadatel má ze zákona povinnost se této přípravu zúčastnit. Výjimku tvoří žadatelé, kteří již v souvislosti s přijetím dítěte přípravu absolvovali. **(50)**

Hlavním cílem přípravy je poskytnout budoucím osvojitelům nebo pěstounům potřebné informace, vztahující se k péči o dítě a jeho výchově a napomoci připravit příznivé prostředí pro přijetí dítěte. Nově slouží příprava také k získání detailnějších informací o žadatelích a zhodnotit je ve vztahu k možnému přijetí dítěte. **(32)**

Příprava probíhá ve formě přednášek, skupinových diskusí či výcvikových seminářů, na kterých jsou žadatelé informováni o právních otázkách náhradní rodinné péče, o psychologii rodiny a specifických u dětí, které do náhradní péče přicházejí. Kromě odborníků na danou problematiku jsou přizváni zkušení pěstouni, které mohou předat své poznatky, zkušenosti a zážitky. Důležitý je také prostor pro otázky žadatelů. **(48)**

1.9.6. Čekací doba

Doba, kterou žadatelé čekají na přidělení dítěte do rodiny, je různě dlouhá. Záleží na regionu, kde mají žadatelé trvalé bydliště, na tom, o jakou formu náhradní rodinné péče jde, zda o osvojení či pěstounskou péči a na požadavcích na dítě. V současné době je méně dětí, které mohou být osvojeny a více těch, kteří jsou vhodné do pěstounské péče. **(48)** Například průměrná doba na osvojení je v Jihočeském kraji je kolem dvou let.

1.9.7. Děti vhodné pro náhradní rodinnou péči

Děti mohou být svěřeny do nových rodin z kojeneckých ústavů, z dětských domovů a jiných ústavů, z azylových domů. Odtud jsou umisťovány do náhradní

rodinné péče obvykle na základě souhlasu rodičů nebo zákonných zástupců nebo bez souhlasu rodičů, na základě tzv. kvalifikovaného nezájmu rodičů či zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti.

Nebo z původní rodiny, kde nemohou být z nejrůznějších důvodů trvale vychovávány a kde nejsou předpoklady, že by se mohly časem vrátit zpět. V těchto případech dají rodiče souhlas s umístěním dítěte do péče budoucích pěstounů nebo sami svěří dítě do péče budoucích osvojitelů. **(28)**

Praxe však ukazuje, že děti jsou z původních rodin předávány do nových rodin ve zcela výjimečných případech, vzhledem ke zkušenostem, které doporučují nejdříve pobyt v citově neutrálním prostředí, kterým jsou kojenecké ústavy, dětské domovy, azylové domy, ozdravovny, nemocnice a jiné instituce.

Všechny tyto děti mají jako ostatní děti stejné potřeby, požadavky a práva na lásku, bezpečí, výchovu a vzdělání, zdravotní a sociální péči, naději, na které závisí jejich další vývoj. Tato naděje má v jejich případě jméno nová rodina.

Do osvojení přicházejí především děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychomotorický vývoj, a které bývají předávány do náhradní rodiny v raném věku, je-li dítě právně volné - tj. je vyřešen vztah s původní rodinou. To se děje několika způsoby.

Většinou k osvojení dochází po udělení souhlasu zákonných zástupců, kterými jsou zpravidla rodiče dítěte. Pokud dítě nemá zákonného zástupce alespoň v jednom z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě v řízení o osvojení zastupovat. Osvojit dítě je možné také, jestliže soud vysloví tzv. kvalifikovaný nezájem.

V neposlední řadě lze také osvojit dítě, jestliže byli jeho rodiče zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Tento postup přichází v úvahu zejména v případech, kdy rodiče zneužívají rodičovských práv nebo závažným způsobem zanedbávají své povinnosti.

Děti vhodné pro pěstounskou péči jsou především sociálně osiřelé děti, které potřebují nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se většinou o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, skupiny sourozenců nebo děti jiného etnika (u nás hlavně děti romské). Patří sem i skupina dětí, u kterých brání osvojení překážky právní. **(28, 29)**

1.9.8. Žadatelé o náhradní rodinnou péči

Žadatelé o náhradní rodinnou péči se dají rozdělit na dvě skupiny. První skupinu tvoří lidé, kteří mají zájem dítě adoptovat. Tyto, většinou bezdětné manželské páry mívají zpravidla vzhledem ke svému nenaplněnému biologickému rodičovství vyšší požadavky na dítě, více usilují o to, aby dítě bylo co nejméně odlišné od původních představ o dítěti vlastním.

Druhou skupinou jsou žadatelé o pěstounskou péči. Bývají to manželské páry, které již často své biologické děti mají, ale jsou přesvědčeny, že mají ve svém srdci a domově ještě dostatek místa pro dítě, které by bylo jinak odkázáno na péči ústavní. Tito žadatelé bývají tolerantnější k věku i zdravotnímu stavu dítěte a počítají s možnými riziky, které vyplývají z toho, že na ně nepřichází plná rodičovská práva a povinnosti. **(50)**

1.9.9. Role nestátních subjektů při vyhledávání a zprostředkování náhradní rodinné péče

Jak již bylo výše uvedeno, zprostředkování představuje tak velmi významnou činnost, která se niterně dotýká života dítěte i života osvojitelů či pěstounů, že je v kompetenci pouze státních orgánů. Myslí se tím však pouze výsledný úkon samotného přiřazení konkrétního dítěte ke konkrétním rodičům.

Pověřené subjekty mají oprávnění vyhledávat vhodné děti pro náhradní rodinnou péči a vhodné zájemce o náhradní rodinnou péči. Informace o těchto dětech a zájemcích pak oznamují obecním úřadům obcí s rozšířenou působností. Zejména u dětí, které jsou obtížně umístitelné do náhradní rodinné péče, se taková praxe v minulosti osvědčila. Nestátní organizace mohou dále poskytovat poradenství a provázet tyto rodiny. **(13)**

1. 10. Pěstounská rodina

Tato kapitola je zaměřena na pěstounskou péči individuální.

Posláním a smyslem pěstounské péče je poskytnout rodinné zázemí, domov a lásku těm, kteří to nejvíce potřebují. Tedy opuštěným dětem.

Jayne E. Schoolerová píše, že adopce je vztah založený na slibu. Totéž lze tvrdit i o pěstounské péči. Stejně jako že adopce je porod v srdci, tak i pěstounská péče je porodem v srdci. **(45)**

Je důležité podotknout, že dítě za své rodiče přijímá ty, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chovají, a že mu vůbec nezáleží na tom, zda-li na to mají potvrzení z porodnice. **(27)**

Pěstounské rodiny jsou specifickým typem rodin, které by měli být a v drtivé většině jsou, vzhledem k pestrosti okolností rodinného života a nepředvídatelnosti různých obtíží, velmi odolné. Požadavky na odolnost rodiny a její adaptabilitu jsou v těchto rodinách nepochybně vyšší než v běžných biologických rodinách. **(47)**

1.10.1. Zvýšené nároky na adaptabilitu a odolnost

Zvýšené nároky na adaptabilitu a odolnost vyplývají ze skutečnosti, že pěstouni přijímají děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, skupiny sourozenců nebo děti romského etnika.

Jedná se o děti, které byly v časných vývojových stádiích „postiženy“. Není zde myšleno postižení tělesné nebo smyslové, ale citové. Autorka knihy *Dítě v náhradní rodině* Karolína Archeerová, charakterizuje děti přicházející do náhradní rodinné péče (zejména děti přicházející do pěstounské péče) jako děti, které „bolí“. Sami děti trpí a druhým bolest působí. Zraněné děti často zraňují ostatní. Všechny děti v náhradní rodinné péči prožily psychickou bolest. Ztrátou přirozené opory vlastních rodičů. Mnohdy navíc zažily hrubé zacházení, zanedbávání nebo i zneužívání. **(1)**

Pěstouni narážejí na problémy, které se v běžné biologické rodině nevyskytují. Všechny děti čas od času zlobí a děti v pěstounské péči nejsou výjimkou. Ale v jednom se liší. Tyto děti zažily těžké situace, s nimiž si mnohdy nevěděly rady. Často nedokázaly pochopit a zvládnout, co prožily. Často mají mnoho co dohánět. K trpělivosti a velkorysosti, jež potřebují všichni rodiče, přistupuje u pěstounů nutnost nebát se rizika a umět odpouštět.

Přijetí postiženého dítěte vyžaduje od pěstounů rovněž obecnou znalost problematiky postiženého dítěte, informovanost o zdravotním stavu a vývoji, reálné představy o jeho specifických potřebách, možnostech a případných vývojových odchylkách. **(25)**

Rovněž vzít si do péče romské dítě vyžaduje odvahy. Počet romských dětí do náhradní rodinné péče je vyšší než počet dětí majoritní populace. **(44)** Romské děti jsou obecně hodnoceny jako děti nápadně čilé a pohyblivé, se sklonem k dominanci a smyslem pro humor. Často je jim připisována dobrosrdečnost, štedrost, nesobeckost. Na straně druhé vystupuje v popředí malá snaživost, nedostatek ctižádosti, pečlivosti a poslušnosti.

Naopak ve starším věku začínají být tyto děti více samotářské, submisivní a citlivější. Zároveň se v pubertě objevují u romských dětí 2,5krát častěji závažnější problémy spojené s hledáním a nalezením vlastní identity.

Romské děti se také mnohokrát častěji setkají s kritickými či odmítavými reakcemi okolí. Tyto negativní postoje sociálního okolí pak zpětně ovlivňují chování dítěte, které se tím dostává do začarovaného kruhu. **(20)**

Dospívání romských dětí je i odborníky na náhradní rodinnou péči považováno za rizikové. Je třeba vhodných výchovných postupů, nepotlačovat identitu dítěte, netabuizovat jeho kořeny i sounáležitost s romskou komunitou. **(17)**

Výchova romského dítěte může být proto v některých ohledech odlišná, nemusí být však méně úspěšná. Z praxe je známa řada fungujících rodin s přijatým romským dítětem. **(48)**

Pěstounští rodiče potřebují mít dále mnoho porozumění. Na tomto místě je třeba připomenout, že specifickým úkolem pěstounů (některých) je umožňovat kontakt dítěte

s jeho biologickými rodiči. Obraz rodičů by neměl být pro dítě zraňující a vztah pěstoun- rodič by neměl být konfliktní. Je to velice důležité pro identitu dítěte, jeho sebedůvěru a pocit jistoty. **(25)**

1.10.2. Důležitost informací

Zájmem nových rodičů by mělo být za pomoci sociální pracovnice, psychologa, lékaře a dalších pracovníků, kteří přišli s dítětem do kontaktu, získat o dítěti co nejvíce informací, a tak mu snáze porozumět. Dítě si totiž do nové rodiny nese genetický vklad, prenatální vývoj a zážitky z raného dětství, které pak ovlivňují jeho prožívání a chování. **(1, 29)**

1.10.3. Kdo jsou pěstouni

Pěstouni jsou rodiče, kteří již většinou vychovali svoje děti a do své péče přijímají starší děti se složitou sociální, rodinou a osobní anamnézou. Lukešová

Pěstouni jsou lidé, kteří mají srdce na dlani. Jsou to lidé, kteří si zvolili život, kde platí jiná pravidla než v tom docela obyčejném: všechno se točí okolo dětí. Pomáhat, chránit, starat se. Nejde o žádné romantické snílky. Většinou jsou to lidé praktičtí, s realistickým pohledem na svět, nebojácní, prostě takoví, které hned tak něco neporazí. A hlavně jsou to lidé, u kterých je dětem dobře. Rozum a cit

Pěstouni poskytují přijatým dětem nejen péči základní, ale i léčebnou, rehabilitační a resocializační. **(29)**

1.10.4. Nové soužití

Nyní již přišlo dítě do nové rodiny. Postupné sblížení, zvykání si na sebe, přijetí a zvládnutí této situace je náročný a dlouhodobý proces.

Problémy mohou nastat především u starších dětí. Změna prostředí znamená rozloučení se se „svými lidmi“ na které bylo dítě doposud zvyklé, s určitými denními návyky a zaběhlým způsobem chování. Dítě má strach a obavy, co bude dál. Jestli i noví rodiče ho nezklamou. Dítě potřebuje nejenom čas, ale i trpělivost, jasné a laskavé zacházení, než získá ztracenou důvěru. **(27)**

Vychovávat dítě znamená přijmout ho takové, jaké je. Výchova vyžaduje mnoho lásky a trpělivosti. **(40)**

Pro všechny rodiče, tedy i pro ty pěstounské, platí stejná zásada, že rodina musí mít určitý řád, aby mohla plnit všechny své funkce. Pro výchovu dětí není dobrá ani příliš liberální ani příliš direktivní výchova. Oba zmíněné extrémy formují osobnost dítěte nežádoucím způsobem a nevytvářejí v rodině tolik potřebné klima pohody a důvěry.

Děti potřebují hranice. To, že děti ví, co mohou a co nemohou, jim dává pocit jistoty a bezpečí. **(27,28, 29)**

1.10.5. Péče o rodinu po přijetí dítěte

Pěstounská péče je forma náhradní péče, která je státem organizována , finančně podporována a kontrolována.

Na rozdíl od adopce, kde je adoptivním rodičům pomoc a spolupráce pouze nabídnuta. Není pro ně však závazná a povinná. Žádní sociální pracovníci je dále nesledují.

Sociální pracovníci pěstounskou rodinu pravidelně navštěvují. Zpočátku nejméně jednou za tři měsíce, později nejméně jednou za půl roku. **(35)**

Návštěvy sociální pracovníce by měly být v souladu se zájmy dítěte a celé rodiny. Systematická péče sociální pracovníce má význam především preventivní. Včasná podpora rodiny v zátěžových situacích, které nastávají někdy brzy po přijetí dítěte, a hlavně sourozenecké skupiny, někdy později, až se nahromadí únava z péče o dítě nemocné nebo s různým postižením a hlavně pak v období puberty.

Samotní sociální pracovníci však nedokáží zajistit vše, co pěstounské rodiny potřebují, tj. péči o rodinu jako celek, zaměřenou na dynamiku vztahů uvnitř rodiny, na vyrovnávání deprivacích projevů přijatého dítěte a na všechny možné problémy. Proto je nutná spolupráce s psychology, případně s dalšími odborníky.

Hlavními předpoklady pro efektivní sociální práci s rodinami jsou získání důvěry, partnerský přístup, empatie, odborný kompetence a etická úroveň. **(11,47)**

1.10.6. Služby pro pěstounské rodiny

Sociální služby se definují jako velmi významná část aktivity státu, samosprávy a nestátních subjektů, která řeší problémy jednotlivců, rodin a skupin občanů, čímž pozitivně ovlivňuje sociální klima celé společnosti. **(21)**

Samotné zprostředkování náhradní rodinné péče není považováno za službu. Zprostředkování náhradní rodinné péče je institut sociálně-právní ochrany dětí, která se poskytuje dítěti automaticky, jestliže dochází k narušování jeho příznivého vývoje a porušování jeho oprávněných zájmů.

Zrovna tak poskytování dávek státní sociální podpory (dávek pěstounské péče) není službou, ale podporou dítěte svěřeného do pěstounské péče a podporou pěstounů.

Mezi služby poskytované pěstounským rodinám lze zařadit poradenství, odborné konzultace při rozhodování o přijetí konkrétního dítěte, doprovod a asistence do ústavního zařízení při seznamování s dítětem, asistence a mediace při komunikaci a kontaktu rodičů a dětí v pěstounské péči, poradenství ve výchovných otázkách,

rodinná terapie a sociálně právní poradenství, činnost pedagogicko-psychologických poraden, služby osobní asistence, denní centra, domy na půli cesty, podporované a chráněné bydlení.

Tyto služby poskytují státní orgány, ale zejména nestátní neziskové organizace, které jsou rozhodnutím pověřeny k výkonu sociálně-právní ochrany (jejich činnost je upravena v § 48 z. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochrany dětí) a další nestátní organizace, které již sociálně-právní ochranou pověřeni nejsou - např. poskytují rodinné poradenství nebo navazující služby (jako např. domy na půl cesty, podporované a chráněné bydlení) atd.

Velice důležité je také činnost nadací, které poskytují náhradním rodinám finanční podporu. **(43)**

1.10.7. Vybrané neziskové organizace působící v poskytování služeb pěstounským rodinám

➤ Středisko náhradní rodinné péče

Středisko náhradní rodinné péče je občanským sdružením, které působí od 12. 9. 1994. Cílem střediska je pomoc opuštěným dětem se zvláštními zdravotními a sociálními potřebami, která spočívá v nalezení nové náhradní rodiny, v obecném rozvoji náhradní rodinné péče, výzkumu a vzdělání v oblastech veřejných aktivit a mezinárodní spolupráce.

➤ Sdružení pěstounských rodin

Sdružení pěstounských rodin (SPR) vzniklo v roce 1995 jako nestátní nezisková organizace. Hlavním cílem je nalézt sociálně osiřelým dětem novou rodinu a pomoci stávajícím pěstounským rodinám. Snaží se napomáhat vzniku a rozvoji pěstounských rodin, které si berou do své péče děti z kojeneckých ústavů a dětských domovů. V současné době se ke sdružení hlásí 700 pěstounských rodin s více než 1200 dětmi.

➤ Občanské sdružení DOM

Občanské sdružení DOM bylo založeno v roce 1997. Jeho posláním je všestranná podpora dětí a mladých lidí vyrůstajících bez dobrého rodinného a sociálního zázemí. DOM znamená mimo jiné Dům Otevřených Možností. Mladí lidé, kteří vyrostli a žijí bez podpory své rodiny vstupují do života bez materiálního i lidského zázemí, ale také bez potřebných dovedností a zkušeností. V době, kdy se před jejich vrstevníky otevírá svět, stojí před branami dětského domova a nemají kam jít. Jejich možnosti a životní perspektivy jsou velmi omezené. Občanské sdružení DOM hledá a rozvíjí všechny cesty, jak těmto mladým lidem dát podporu, účinnou pomoc a především pro každého najít tu pravou možnost, jak začít samostatný úspěšný život.

➤ Fond ohrožených dětí (FOD)

Fond ohrožených dětí je občanským sdružením, které vzniklo v roce 1990. Hlavními směry činnosti FODu je vyhledávání náhradních rodin pro obtížně umístitelné děti, pomoc dětem týraným i jinak sociálně ohroženým, projekt Klokánek - rodinná péče jako alternativa ústavní výchovy, provoz azylových domů Střecha pro rodiny s dětmi a mládež bez domova, poradenská a hmotná pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi, osvěta a snaha o změnu legislativy.

➤ Nadační fond pro opuštěné děti Rozum a Cit

Povolení k veřejné sbírce Nadačnímu fondu Rozum a Cit udělil Magistrát hlavního města Praha dne 16.4.2004. Pověření k výkonu sociálně - právní ochrany dětí pak Magistrát udělil dne 18. 7. 2002. Nadační fond Rozum a Cit podporuje pěstounské rodiny, které jsou pro mnohé děti z dětských domovů jedinou možností, jak získat vlastní rodinu. Tyto rodiny si berou do péče děti, které by jinak nepoznaly, co je to mít své "doma". Často jsou to děti problémové, zdravotně nebo psychicky postižené, ale také starší děti nebo děti jiné než české národnosti. Nadační fond podporuje zejména: pěstouny, kteří chtějí přijmout dítě z dětského domova a potřebují pro to vytvořit podmínky, na které nemají dostatek finančních prostředků; rodiny s větším počtem dětí v pěstounské péči a rodiny, které vychovávají handicapované dítě; rodiny, které se snaží

zajistit trvalé bydlení pro dospívající děti v pěstounské péči. (52)

➤ Natama

Občanské sdružení Natama provozuje Institut náhradní rodinné péče od roku 2004. Zaměřujeme se na vyhledávání a přípravu nových pěstounských rodičů, odborné provázení pěstounských a osvojitelských rodin a poradenskou a terapeutickou práci s dětmi a s rodinami.

Natama soustředí odborníky na poradenství, dětskou terapii, psychology a externě spolupracuje s předními českými specialisty v tomto oboru.

➤ Otevřená rodina- jihočeský kraj

Společnost Otevřená rodina byla založena v r. 1993 v Českých Budějovicích jako charitativní organizaci na podporu opuštěných dětí a pěstounských rodin. Otevřená rodina mapuje potřeby pěstounských rodin, a to jak materiální, tak psychické a duchovní. Největším projektem Otevřené rodiny byla rekonstrukce venkovského stavení v Drahotěšicích, které nyní slouží jako zařízení pro výkon pěstounské péče s možností azylového pobytu potřebných mladých lidí. Otevřená společnost pořádá různé akce, jako například tábory, výlety a koncerty. Několikrát do roka pořádá setkání pěstounských rodin. Společnost spolupracuje s Diecézní charitou, azylovými domy, krajským úřadem, Nadací Rozum a cit a Střediskem pro rodinu a mezilidské vztahy. (37)

1.10.8. Projekt „Pěstouni mají právo na služby“

V červenci roku 2006 zahájilo občanskému sdružení Rozum a cit projekt s názvem „Pěstouni mají právo na služby“. Sdružení by tak rádo přispělo ke zvýšení povědomí pěstounů o vlastních právech a o poskytovaných sociálních službách v oblasti náhradní rodinné péče (NRP). V rámci projektu budou zjišťovány reálné potřeby a zkušenosti pěstounských rodin, jejich povědomí o vlastních právech a poskytovaných sociálních službách. Výstupem bude databáze poskytovatelů služeb v oblasti NRP. Ve

spolupráci s partnery projektu bude zmapována aktuální legislativní situace týkající se NRP a bude vypracována studie srovnávající situaci v oblasti NRP se Slovenskou republikou. Veškeré informace získané v rámci projektu budou prezentovány na seminářích v jednotlivých regionech, budou zveřejněny v publikaci, která v rámci projektu vznikne a která bude distribuována i na internetových stránkách, které budou k této příležitosti zřízeny. Vznikne také informační telefonní linka. Aktivity projektu a jeho výsledky jsou určeny především pěstounským rodinám, ale také veřejné správě, ostatním neziskovým organizacím i široké veřejnosti – mají přispět k větší informovanosti a také k prohloubení vzájemné spolupráce. **(38)**

1.10.9. Konzultace výkonu pěstounské péče

Jak již bylo zmíněno pěstounská péče představuje významnou formu náhradní rodinné péče. Při její realizaci vzniká celá řada problémů vycházející zejména z toho, že svěřením dítěte do pěstounské péče dochází k závažnému zásahu do života dítěte i pěstounské rodiny. Do pěstounské péče se také svěřují děti, které mají výchovné problémy nebo mají závažné zdravotní postižení.

Proto je nezbytné věnovat pěstounským rodinám stálou pozornost a zabezpečit dobře fungující poradenskou a konzultační službu.

Paragraf 11 odstavec 4 zákona č. 359/1999 Sb., O sociálně právní ochraně dětí ukládá krajským úřadům povinnost alespoň jednou v roce zabezpečit konzultace o výkonu pěstounské péče. Konzultace o výkonu pěstounské péče představují v praxi nejrůznější formy práce s pěstounskými rodinami. Do této právní úpravy se promítá předchozí praxe, kdy ministerstvo prostřednictvím regionálních pracovišť uskutečňovalo v rámci celé České republiky tzv. setkávání pěstounských rodin.

Konzultací se kromě odborníků na řešení výchovných a sociálních problémů zúčastňují také pěstouni, kteří mají trvalý pobyt na území kraje, konzultací se dále

mohou také zúčastnit děti svěřené těmto pěstounům do péče a další fyzické osoby, které tvoří s pěstounem domácnost.

Setkávání pěstounských rodin je také oceněním záslužné činnosti, kterou pěstouni v péči o svěřené děti vykonávají.

1.10.10.. Dávky pěstounské péče

Podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře jsou poskytovány tyto dávky pěstounské péče: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Dávky pěstounské péče jsou určeny ke krytí nezbytných nákladů souvisejících s péčí o dítě, které je svěřeno do péče pěstouna. S výjimkou sociálního příplatku mají pěstoun a dítě v pěstounské péči nárok na další dávky státní sociální podpory. Tedy na přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek.

- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je opakující se příjmově netestovanou dávkou, která představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která je do dosažení zletilosti jeho pěstounem.

Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,30 násobek životního minima dítěte. V případě zdravotně postiženého dítěte se koeficient, kterým se násobí životní minimum dítěte, zvyšuje úměrně stupni postižení a činí 2,35 u dlouhodobě nemocného dítěte, 2,90 u dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte a 3,10 u dlouhodobě těžce zdravotně postiženého dítěte. Výše příspěvku pro zaopatřené nezletilé dítě se stanoví jako součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40.

Tabulka 2: Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte (59)

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči od 1. 1. 2007 měsíčně v Kč				
Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě	dlouhodobě nemocné	dlouhodobě zdravotně postižené	dlouhodobě těžce zdravotně postižené
	koeficient 2,30	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
Do 6 let	3 680	3 760	4 640	4 960
od 6 do 15 let	4 508	4 606	5 684	6 076
od 15 do 26 let	5 175	5 288	6 525	6 975

- Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je určitým způsobem společenské uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Od 1. ledna 2007 činí výše odměny součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00 za každé svěřené dítě, tj. 3 126 Kč měsíčně za jedno dítě.

Odměna pěstouna ve zvláštních případech. Na odměnu pěstouna ve zvláštních případech má nárok pěstoun, který pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči. Tato odměna činí za kalendářní měsíc součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,50. Za každé další dítě v pěstounské péči se odměna pěstouna zvyšuje 0,50 životního minima jednotlivce za každé svěřené dítě a o 0,75 životního minima jednotlivce, jde-li o další dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči.

Tabulka 3: Odměna pěstouna (59)

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna od 1.1.2007 v Kč měsíčně
1	3126
2	6252
3	17193
4	18756
1 dlouhodobě těžce zdravotně postižené	17193

- Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázovou příjmově netestovanou dávkou. Účelem dávky je přispět na nákup nutných věcí pro dítě, které přichází do pěstounské rodiny. Výše příspěvku činí součin čtyřnásobku částky životního minima na osobní potřeby dítěte.

Tabulka 4: Příspěvek při převzetí dítěte (59)

Příspěvek při převzetí dítěte v Kč			
do 31.12.2006		od 1.1.2007	
Věk dítěte	Příspěvek	Věk dítěte	Příspěvek
Do 6 let	7000	do 6 let	7120
6 - 10 let	7800	6-15 let	8722
10 - 15 let	9240		
15 - 26 let	10120	15 - 26 let	10013

- Příspěvek na nákup motorového vozidla

Příspěvek na nákup motorového vozidla je jednorázovou příjmově netestovanou dávkou. Je poskytována pěstounovi, který se v pěstounské péči stará minimálně o čtyři děti. Další podmínkou je, že toto vozidlo pěstoun nepoužívá k výdělečné činnosti. Výše dávky závisí na ceně motorového vozidla a může činit až 70% ceny, maximálně však 100 000 Kč. Tento příspěvek může být též poskytnut na opravu vozidla. **(17)**

2. Cíle práce a hypotézy

2.1. Cíle práce

Do pěstounské péče jsou svěřovány děti, které z nějakého důvodu nemohou být osvojeny (nejsou právně volné, mají často výchovné problémy nebo závažné zdravotní postižení). Jejich výchova klade na pěstouny zvýšené nároky. Je proto nezbytné věnovat těmto rodinám stálou pozornost a zabezpečit dobře fungující poradenskou a konzultační službu.

Odstavec 4 paragrafu 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ukládá krajům povinnost alespoň jednou v roce zabezpečit konzultace o výkonu pěstounské péče, což v praxi představuje nejrůznější formy práce s pěstounskými rodinami zaměřené na prevenci, poradenství a odbornou pomoc.

Cílem práce je zmapovat, jak jednotlivé krajské úřady tento paragraf naplňují. Podrobněji pak prozkoumat činnost jihočeského krajského úřadu v této oblasti. Zachytit spektrum forem práce s pěstounskými rodinami a význam jednotlivých aktivit.

2.2. Hypotézy

K získávání výsledků bylo použito jak metod výzkumu kvalitativního tak kvantitativního. Na základě svého pozorování, které probíhalo v rámci kvalitativního výzkumu, osobní zkušenosti z odborné praxe na pracovišti náhradní rodinné péče krajského úřadu v Českých Budějovicích a prostudované literatury jsem stanovila tyto hypotézy.

Hypotéza 1: Pracovníci krajských úřadů považují za nejvíce efektivní vícedenní setkávání pěstounských rodin.

Hypotéza 2: Největší oblibě se u pěstounů těší vícedenní setkávání pěstounských rodin.

3. Metodika

3.1. Metodický postup

K dosažení výsledků bylo užito jak metod výzkumu kvalitativního, tak metod výzkumu kvantitativního.

3.1.1. Kvalitativní výzkum.

Ze spektra technik kvalitativního výzkumu (kam patří sekundární analýza dat, kazuistiky, pozorování a nestandardizovaný rozhovor) byla zvolena technika pozorování. Účastnila jsme se vybraných akcí, které pořádalo oddělení náhradní rodinné péče v rámci zmíněných konzultací o výkonu pěstounské péče, jako dobrovolník, který měl na starosti volnočasové aktivity pěstounských dětí. Mé pozorování probíhalo tedy formou pozorování zúčastněného, skrytého (děti, rodiče ani sociální pracovníce o mém pozorování nevěděli).

Při svém pozorování jsme se zaměřila na následující oblasti:

- celkový průběh akce
- náplň akce
- navazování kontaktů mezi účastníky
- komunikace a spolupráce
- chování rodičů a dětí
- celková atmosféra

3.1.2. Kvantitativní výzkum

K ověření stanovených hypotéz byla užita metoda dotazování. Technikou sběru dat byly dva strukturované dotazníky. Přičemž první dotazník ověřující hypotézu 1 byl určen sociální pracovníkům krajských úřadů, kteří pracují v oblasti náhradní rodinné péče. Druhý dotazník ověřující hypotézu 2 byl určen pěstounům (pěstounským rodičům).

Dotazník k ověření hypotézy 1 obsahoval sedm otázek a byl zaměřen na akce pro pěstounské rodiny, které daný krajský úřad pořádá v rámci konzultace o výkonu pěstounské péče. Na závěr byl ponechán prostor na případné postřehy, vyjádření spokojenosti s platnou legislativou, návrhy na změny, kritika či jiné souvislosti týkající se jakékoliv oblasti náhradní rodinné péče. První období výzkumu probíhala v červnu 2006, kdy byly dotazníky rozeslány sociálním pracovnícím na předem zjištěnou emailovou adresu. Zřejmě v souvislosti se skutečností, že právě v této době vešla v platnost novela zákona č 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a vyplývajícím mimořádným pracovním nasazením sociálních pracovníků se mi vrátily pouze tři vyplněné dotazníky. Druhé kolo výzkumu probíhala v září 2006, kdy byly dotazníky respondentům osobně předány pracovníci krajského úřadu Jihočeského kraje. Touto cestou se mi vrátilo devět dotazníků. Návratnost byla tedy 85,7%.

Dotazník k ověření hypotézy 2 obsahoval osm otázek a byl koncipován do čtyř částí. První část dotazníku se zaměřovala na obecné identifikační údaje týkající se toho, kolik dětí pěstouni mají a kde bydlí. Druhá část dotazníku byla zaměřena na akce pořádané oddělením náhradní rodinné péče (jakých akcí se zúčastnili, jaké se jim nejvíce líbili a proč a které nelíbili a proč). Třetí část dotazníku (konkrétně otázka číslo šest) se soustředila na to, zda pěstouni využívají dalších odborných služeb. Čtvrtá část dotazníku byla zaměřena na spokojenost se spoluprací se sociální pracovníci z daného

městského úřadu. I zde byl na závěr ponechán prostor na případné postřehy, návrhy na změny, kritiku či jiné souvislosti týkající se jakékoliv oblasti náhradní rodinné péče.

Polovina dotazníků byla pěstounům předána osobně na předvánočním posezení pořádaném Krajským úřadem Jihočeského kraje v prosinci roku 2005 a druhá část dotazníků byla pěstounům předána sociálními pracovníky obecních úřadu s rozšířenou působností v rámci jihočeského kraje při pravidelných kontaktech s pěstounskými rodinami v období leden až červen 2006.

3.2. Charakteristika souboru

3.2.1. Kvalitativní výzkum

Soubor tvořily pěstounské rodiny (rodiče a děti) jihočeského kraje, sociální pracovníci městských úřadů a pracovníci krajského úřadu, kteří se zúčastnili jednotlivých akcí.

3.2.2. Kvalitativní výzkum

Jak již bylo zmíněno, první baterie dotazníků byla určena sociálním pracovníkům krajských úřadů pracujících na pracovištích náhradní rodinné péče. Česká republika má 14 krajů, z čehož vyplývá, že cílovou skupinu tvořilo 14 sociálních pracovníků krajských úřadů. Návratnost dotazníků byla 86 % (12 ze 14)

Cílovou skupinu v oblasti dotazníků určených pro pěstounské rodiče tvořili pěstouni Jihočeského kraje. V Jihočeském kraji je aktuálně 93 pěstounských rodin zprostředkovaných krajským úřadem. Dotazníky bylo osloveno 36 těchto pěstounských rodičů, což představuje 38,3% z celkového počtu. Z 36 rozdaných dotazníků se mi vrátilo všech 36, což představuje 100% návratnost.

4. Výsledky

4.1. Kvalitativní výzkum

4.1.1. Víkendová setkání pěstounských rodin

Dovolila jsme si dvě víkendová setkání pěstounských rodin, který jsem se v rámci svého výzkumu zúčastnila, popsat společně, protože až na odlišný program (například divadlo) probíhala obě setkání na stejné bázi, na stejném principu a v té samé atmosféře.

První setkání pěstounských rodin, kterého jsem se zúčastnila, probíhalo 17.- 18. 6. 2006 v Pílském Mlýně v Sedlici u Blatné a druhé setkání probíhalo 9-10.9. 2006 na témže místě. Víkendové setkání pěstounských rodin pořádá pracoviště náhradní rodinné péče krajského úřadu jihočeského kraje v rámci konzultací o výkonu pěstounské péče dvakrát do roka. Kromě víkendového setkání pěstounských rodin pořádá krajský úřad viz příloha 3 a příloha 4.

Pílský mlýn se nachází na samotě v krásné přírodě jižních Čech. Tato akce je financována z rozpočtu Krajského úřadu. Účastníci si hradí pouze dopravu.

Organizační tým se tvořily 2 sociální pracovnice a psychologka krajského úřadu. Na setkání pravidelně přijíždějí i sociální pracovníci z městských úřadů, jejichž zapojení i pomoc při besedách hodně užitečná.

Při zvaní na pořádané akce dává krajský úřad přednost rodinám s větším počtem dětí, protože právě ty větší rodiny mají více výchovných zátěží a zaslouží si odbornou pomoc.

V červenci se setkání zúčastnilo 7 rodin- 13 rodičů a 31 dětí

V září 11 rodin- 20 rodičů a 51 dětí

- Celkový průběh akce:

Účastníci se postupně sjížděli během dopoledne. Přičemž organizační tým byl na místě akce již od samého začátku, tedy od 9 hodin, a vítal příjíždějící pěstouny s jejich dětmi. Někteří přijeli autem, někteří vlakem. Celé dopoledne tedy probíhalo seznamování se s lidmi a s prostředím. Rodiny se ubytovávaly v chatkách anebo, kdo chtěl mohl přímo v budově, záleželo na rodinách, zda jim víc vyhovoval komfort areálu, nebo zda si chtěli dopřát táborové atmosféry.

Ve dvanáct hodin, v čase oběda, byla připraven řízek s bramborem. Zájemci si mohli dát po obědě kafe či čaj. děti byly plní energie, a tak vyběhli ven na hřiště, tam už pro něj byl připraven program, který si vzali na starost studenti jihočeské univerzity. Ale od jedné hodiny už na děti čekal Honza a čarodějnice (Divadlo Kos). Bavily se nejen děti, ale i dospělí, Honza s čarodějnici dokázal do hry zapojit všechny zúčastněné. Poté se většina dětí a tatínkové vrhli na fotbal. Menší děti a děti, které fotbal nezaujal, měly k dispozici křídý na asfalt, a tak chodník kolem areálu vyzdobily nejrůznějšími obrázky. Mezitím se rozdaly dárky od sponzorů.

Akce byla i mediálně zajímavá. Přišli novináři ze Strakonických listů a dělali rozhovor s některými účastníky. Na předminulé akce se byli podívat i reportéři z ČT. Pak běžela reportáž ze setkání v Dobrém ránu.

Zatím, co si děti hrály, pěstouni se sešli na rodičovské besedě, kde mohli nerušeně s psychologkou a sociálními pracovníci konzultovat nejrůznější otázky týkající se výchovných či sociálně právních starostí.

Poté následovala večeře, opékání buřtů a písňe u táboráku. V neděli dopoledne se konal výlet po okolí. Oběd a pak už jen dobrovolný program, kdy záleželo na účastnících, jak stráví nedělní odpoledne. Opět se hodně se povídalo.

V průběhu tohoto setkání se rodiny spřátelily a ujistily se, že je zde i někdo další, který má stejné pocity a dokáže se do nich vcítit. Konečné rozloučení bylo velmi přátelské. Rodiny toto setkání hodnotily s nadšením a zmínily se o tom, že se budou těšit na další brzké setkání, protože se jim tato akce velmi líbila a byly maximálně spokojeny.

- Náplň akce

Z výše uvedeného vyplývá, že hlavní náplní je výměna zkušeností. Tedy smysluplně strávený čas, odpočínutí od všedních dnů, nové zážitky a poznání nových lidí.

- Navozování kontaktů

Probíhalo nenuceně, jak mezi pěstouny a dětmi, tak mezi pěstouny a sociálními pracovníky. Přispělo k tomu neformální prostředí, které v místnosti úřadu nelze i přes veškeré snahy navodit.

- Komunikace a spolupráce

Komunikace a spolupráce probíhala v partnerské a přátelské atmosféře. Zároveň zde byl znát profesionální přístup sociálních pracovníků.

- Chování rodičů a dětí

To, že děti a rodiče byly neustále na blízku, dávalo oběma stranám pocit bezpečí. A zároveň se mohli od sebe odpočinout. Děti, které se držely z počátku pouze v blízkosti rodičů, se postupem času osmělily a zapojily se mezi ostatní, mezi nové kamarády. Věděly totiž, že kdyby se něco přihodilo, mohly kdykoliv za maminkou a tatínkem. Také rodiče měly lepší pocit, když věděly, že se stačí vyklonit z okna a zamávat na svou ratolest.

- Celková atmosféra

Podle usměvavých tváří, spokojené nálady a výpovědí všech zúčastněných lze vyvozovat, že se akce vydařila, že se zde zúčastnění cítili dobře, „mezi svými“. Vznikala i nová přátelství. Myslím, že nikdo nelitoval, že se akce zúčastnil. Někteří dokonce litovali, že se podobných akcí nemohou účastnit častěji.

4.1.2. Dny otevřených dveří

Od října 2002 zahájilo pracoviště náhradní rodinné péče krajského úřadu jihočeského kraje realizaci pravidelných „Dnů otevřených dveří“ (DOD) pro osvojitelské a pěstounské rodiny. Prvních Dnů otevřených dveří se zúčastnilo 12 dospělých a 10 dětí a 3 novináři (z Českého rozhlasu, Českobudějovických listů a Listu krajského úřadu).

Dny otevřených dveří se konají každé první pondělí v měsíci od 16.00 do 19.00 hodin a je zde vítán každý, koho zajímá problematika náhradní rodinné péče.

Také při Dnech otevřených dveří jsem své pozorování zaměřila na celkový průběh akce, náplň akce, navazování kontaktů, komunikaci a spolupráci, chování dětí a rodičů a celkovou atmosféru.

Dny otevřených dveří jsou specifické tím, že může přijít a je vítaný každý. Nejen pěstouni a osvojitelé a jejich děti, ale také zájemci o náhradní rodinnou péči. Zúčastnila jsme se celkem pěti Dnů otevřených dveří. Také v tomto případě nebudu jednotlivé Dny otevřených dveří popisovat, ale pokusím se své pozorování shrnout a zobecnit.

- Celkový průběh akce

Jak již bylo zmíněno, dny otevřených dveří se konají každé první pondělí v měsíci od 16.00 do 19.00. Zájemci o náhradní rodinnou péči, osvojitelské a pěstounské rodiny mohou přicházet kdykoliv v průběhu konání akce.

Příchozí jsou vždy přátelsky uvítáni. Atmosféra je uvolněná a neformální. Po úvodních slovech o tom, jak se příchozím daří a co je u nich nového přichází na řadu diskuse o problémech, které jsou pro účastníky.

Děti mají k dispozici dvě velké tabule, na které mohou kreslit a psát, dále dětský koutek (s kobercem) s nejrůznějšími hračkami, stavebnicemi a hrami. Nejoblíbenější činností dětí je však jízda na dětských motorkách.

Do hovorů dospělých jsou zapojovány i děti. Sociální pracovníce a psycholožka se dotazují na jejich školní úspěchy, na to, co dělaly o prázdninách apod. Děti se přes počáteční stud rády do povídání zapojují.

Některé dny mají svůj specifický program ve formách přednášek s odborníky na danou problematiku. Pro názornost uvedu některá odpřednášená témata: Specifické poruchy, Péče o dětský chrup, Aromaterapie.

- Náplň akce

Náplní akce je tedy výměna informací, zážitků a zkušeností. Dále možnost navázání nových kontaktů. Nabídnuty jsou i individuální konzultace sociálně právních otázek a psychologicko-poradenské konzultace pro ty, kterých se náhradní rodinná péče již týká, ale také pro ty, kteří se o toto téma zatím jen zajímají, s cílem napomoci jim vytvořit si co nejrealističtější představu. Součástí některých Dnů otevřených dveří jsou zajímavé přednášky nebo semináře.

- Navozování kontaktů

Navozování kontaktu probíhalo opět nenuceně v přátelské a neformální atmosféře.

- Komunikace a spolupráce

Komunikace a spolupráce probíhala úspěšně mezi všemi účastníky. Přihlásit o slovo se mohl kdo chtěl, někteří se do rozhovorů zapojovali méně a spíše naslouchali.

- Chování rodičů a dětí

Rodiče se věnovali aktuálním otázkám zatímco děti si hrály v dětském koutku, jezdily na motorkách nebo si kreslily na tabule či na papír.

- Celková atmosféra

Na všech dnech otevřených dveří, kterých jsme se účastnila panovala přátelská atmosféra. Návštěvy rodičů s dětmi přispívají přirozeným způsobem při sdělování pravdy o původu. Zaujalo mě věta sedmileté holčičky, sestřičky adoptovaného dvouletého chlapečka, která povídala, že některá miminka jsou od maminky z břicha a některá z domečku, jako její bratříček.

4.2. Kvantitativní výzkum

Jelikož probíhala dvě dotazníková šetření, je kvantitativní výzkum rozdělen do dvou podkapitol. Výsledky dotazníků jsou uvedeny v následujícím textu, který je rozčleněn dle sledovaných otázek. U vybraných otázek je pro názornost využito grafického zobrazení výsledku šetření.

4.2.1. Dotazníky určené sociálním pracovníkům krajských úřadů

U tohoto dotazníku jsem u vyjádření výsledků vzhledem k velikosti souboru, který tvoří dvanáct krajských úřadů České republiky, upřednostnila před procentuálním uváděním celých čísel.

Otázka číslo 1 zjišťovala, kolik pěstounských rodin daný kraj má a s kolika rodinami krajský úřad spolupracuje. Odpovědi se velmi lišily. Od 1000 pěstounských rodin až po 30 pěstounských rodin. Jihočeský krajský úřad má 90 pěstounských rodin, přičemž uvádí, že intenzivněji spolupracuje s přibližně s polovinou z nich.

Otázka číslo 2 se zaměřovala na akce, které krajský úřad pořádá v rámci konzultací o výkonu pěstounské péče.

Setkání pěstounských rodin pořádá 11 krajských úřadů, přičemž 4 krajské úřady pořádají jak setkání pěstounských rodin jednodenní, tak i vícedenní. 1 krajský úřad pořádá pouze setkání pěstounských rodin jednodenní a 6 krajských úřadů pouze setkání vícedenní. Jeden krajský úřad nepořádá setkání pěstounských rodin vůbec.

Víkendy pro pěstounky pořádají 2 krajské úřady.

Setkání pěstounských rodin bez dětí pořádá 6 krajských úřadů, přičemž 1 krajský úřad pořádá 2 setkání pěstounských rodin bez dětí, a to rodičovské besedy a předvánoční posezení. Ostatní krajské úřady pořádají pouze jednu akce ze spektra setkání pěstounských rodin bez dětí. 2 krajské úřady pořádají předvánoční posezení, 1

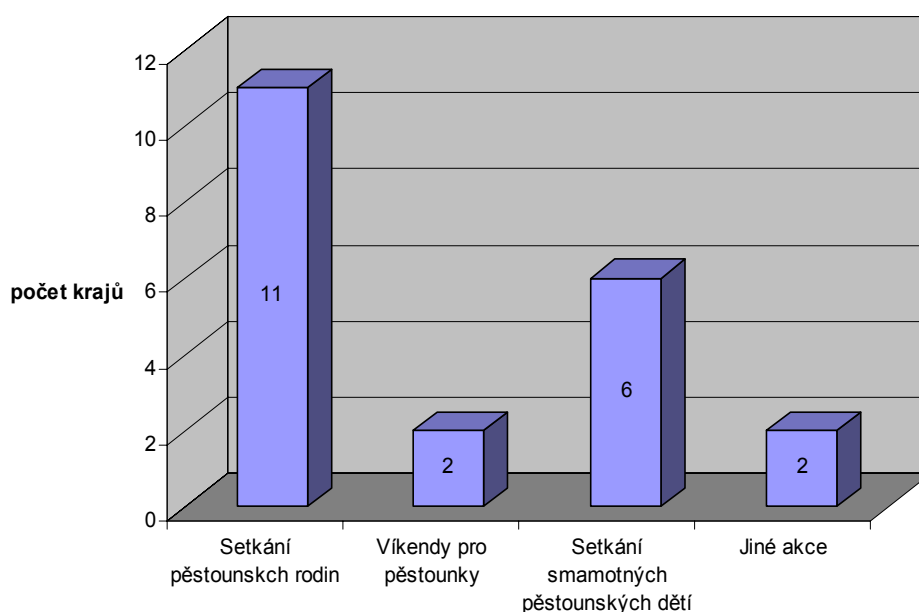
krajský úřad pořádá rodičovské besedy, 1 krajský úřad rodičovské skupiny a 1 krajský úřad pořádá vzdělávací programy. Setkání pěstounských rodin bez dětí nepořádá 6 krajských úřadů.

Pokud se na šetření této části výzkumu podíváme z pohledu konaných akcí, vyplývá z výše uvedeného, že rodičovské besedy pořádají 3 krajské úřady, rodičovské skupiny 1 krajský úřad, předvánoční posezení 3 krajské úřady a vzdělávací programy 1 krajský úřad.

Akce pro samotné děti z pěstounských rodin pořádají 2 krajské úřady. Přičemž 1 krajský úřad pořádá pro pěstounské děti tábory a pravidelné skupiny. 1 krajský úřad pořádá pravidelné skupiny.

Jiné akce pro pěstouny (např. zajištění kulturních, sportovních akcí) pořádají 2 krajské úřady.

Graf 1: Akce pro pěstounské rodiny

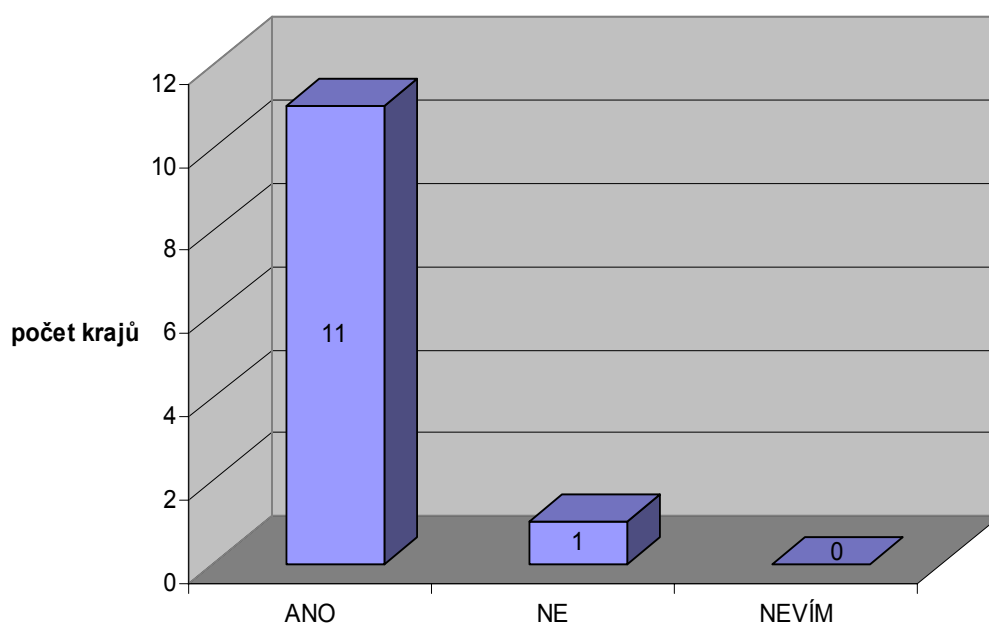

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 3 navazovala na otázku číslo dva s žádostí o uvedení počtu zúčastněných u jednotlivých akcí. Vzhledem k náročnosti byly počty uvedeny pouze některými kraji pouze dvěma krajskými úřady a to 2 kraji.

Otázka číslo 4 se dotazovala na to, zda v daném kraji působí neziskové organizace, které se věnují pěstounským rodinám. 1 kraj uvedl odpověď NE. Žádný kraj neodpověděl NEVÍM. 11 Krajů uvedlo odpověď ANO (viz graf 2).

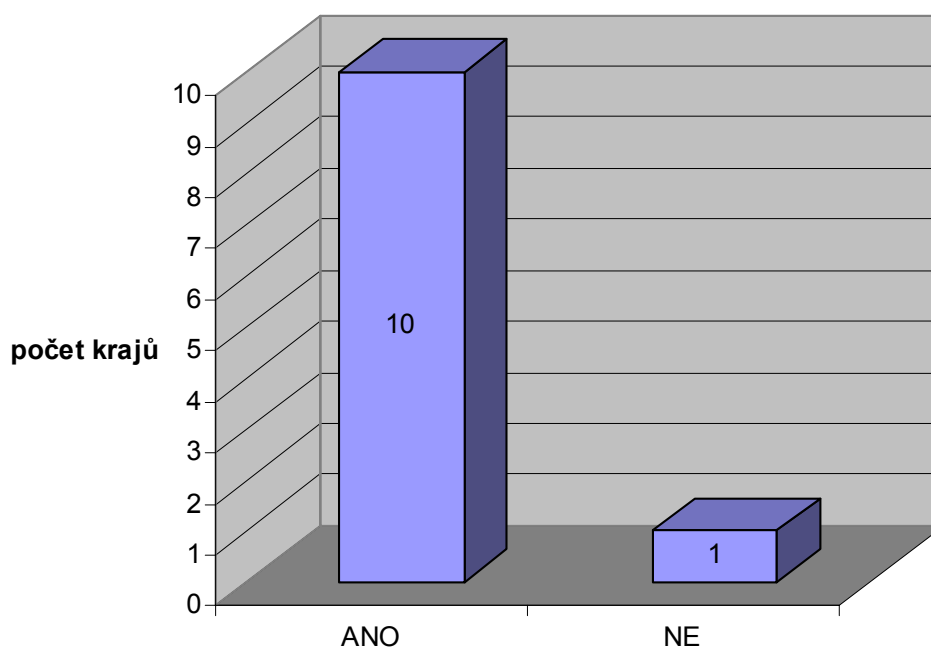
Graf 2: Působnost neziskových organizací

Zdroj: Vlastní výzkum

10 krajských úřadů spolupracuje s neziskovými organizacemi, které se věnují pěstounským rodinám. 1 krajský úřad s těmito organizacemi nespolupracuje.

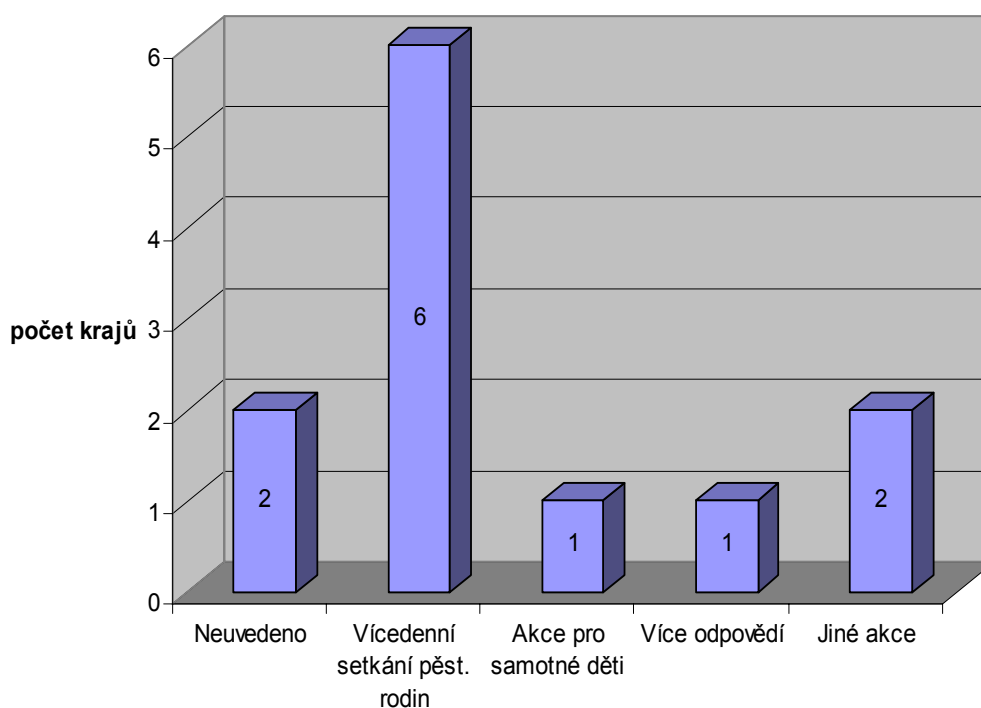
Graf 3: Spolupráce s neziskovými organizacemi

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku číslo 5: „Jaký program se Vám nejvíce osvědčil (jakou akci považujete za nejefektivnější)?“ odpovědělo 6 respondentů, že se jim nejvíce osvědčilo vícedenní setkání pěstounských rodin. Ve 2 případech, nebylo uvedeno. 1 kraj uvádí odpověď, že všechny akce mají svůj význam- nejvíce však vícedenní setkání pěstounských rodin a víkendy pro pěstounky. 1 krajský úřad odpovídá, že se mu nejvíce osvědčily akce pro samotné děti z pěstounských rodin. Dva kraje uvádějí jinou odpověď (sportovní akce, divadlo a pobyt v přírodě)

Graf 4: Akce, které se nejvíce osvědčila

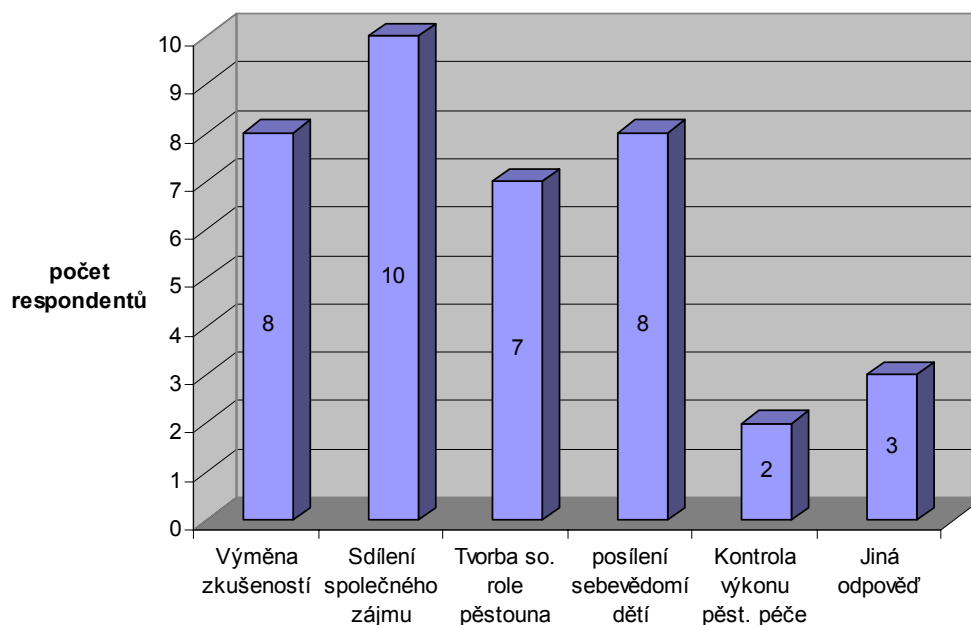
Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 6 se týkala významu těchto akcí. Pracovníci krajských úřadů měli možnost zaškrtnout více variant možností. Zároveň zde byl ponechán prostor vyjádřit se k významu setkávání vlastními slovy.

12 respondentů volilo více odpovědí. 8 pracovníků se shodlo na tom, že význam setkávání spočívá ve výměně zkušeností. 10 pracovníků se shodlo, že význam setkávání spočívá mimo jiné ve sdílení společného zájmu. 7 pracovníků odpovědělo, že v tvorbě sociální role pěstouna a v jejím potvrzení. 2 pracovníci zastávají názor, že význam spočívá mimo jiné v kontrole výkonu pěstounské péče. 8 respondentů spatřuje význam v posílení sebevědomí samotných pěstounských dětí.

3 pracovníci využili možnosti formulovat význam setkávání vlastními slovy. A to takto: neformální setkání pracovníků z jiných MěÚ a pěstounů, vzájemné obohacení kontakty s dětmi s různými problémy- společné nalezení řešení, zlepšování kontaktu a komunikace mezi pěstouny a úřadem, možnost setkat se s pracovníky sociálně právní ochrany mimi úřad v neformálním prostředí.

Graf 5: Význam setkávání pěstounských rodin

Zdroj: Vlastní výzkum

Poslední otázka, *otázka číslo 7* nechávala prostor pro vyjádření případných postřehů (spokojenost s platnou legislativou, návrhy na zlepšení,...)...otevřená otázka využilo 7 krajů.

Zde předkládám jejich odpovědi: „Nutnost personální posílení kraje psychology, aby mohlo být nabídnuto více akcí

Problém spatřuji v jednáních opatrovnických soudů, v termínech jednání, naše soudy jsou sice nezávislé, ale ve věcech např. zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti, nezájmu rodičů, by bylo vhodné stanovit alespoň přibližné časové omezení do kdy musí v určité věci rozhodnout

Přehnaná administrativa, zejména při nutnosti zamítnutí některých žadatelů

Méně písemností, papírování

Zdlouhavá soudní jednání, nepružnost v komunikaci mezi odborníky

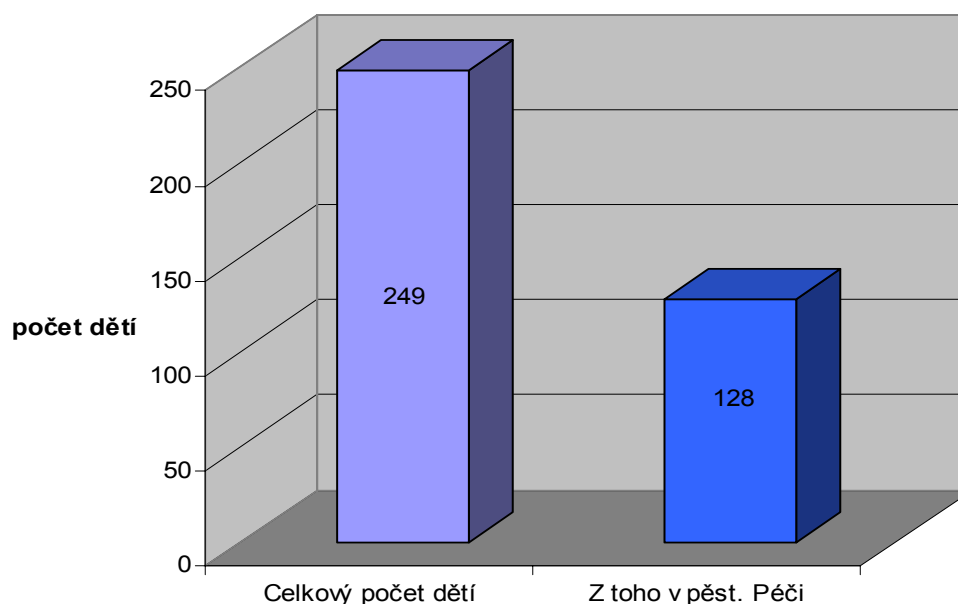
Je potřeba pracovat s dospívajícími dětmi v PP rodinách (posílení identity a sebepojetí, toho času není na t k tomu na Kú personální zajištění) a vzniku určitých chráněných bydlení pro děti odcházejících z PP rodin.

Zabezpečení dětí při odchodu z pěstounské péče (bydlení, zaměstnání,...)
Zdlouhavé soudní řízení v případech, kdy nemohou pěstouni rozhodovat o záležitostech dětí. Nehlášení dětí vhodných do náhradní rodinné péče, nedostatečná informovanost budoucích pěstounů o anamnézách dětí vhodných do pěstounské péče ze strany ústavního zařízení.“

4.4.2. Dotazníky určené pěstounům

Otázka číslo 1 byla zaměřena na to kolik dětí má rodina a kolik dětí z toho je v pěstounské péči. Respondenti vychovávají celkem 249 dětí, přičemž z toho počtu mají 128 dětí v pěstounské péči.

Graf 6: Počet dětí

Zdroj: Vlastní výzkum

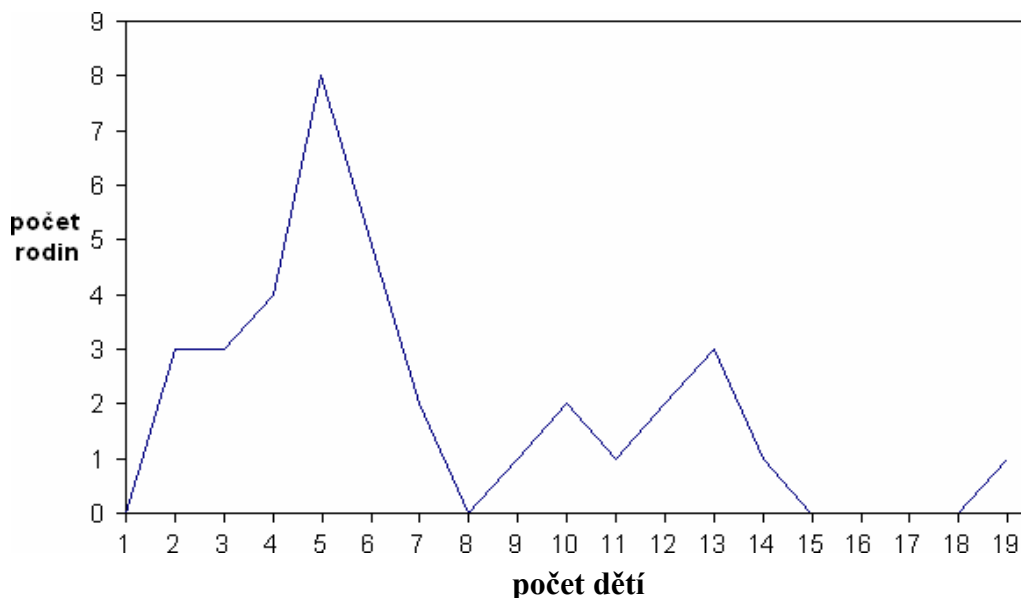
Nejpočetnější rodina se skládá z 19 dětí, z toho 14 dětí mají respondenti v pěstounské péči. Nejmenší rodina čítá děti, 2 z toho 1 v pěstounské péči. V průměru mají respondenti v péči 7 dětí.

1 rodina má 2 děti z toho 1 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 2 děti z toho 2 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 3 děti z toho 1 v pěstounské péči. 1 rodina má 3 děti

z toho 2 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 4 děti z toho 2 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 4 děti z toho 1 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 5 dětí z toho 5 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 5 dětí z toho 2 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 5 dětí z toho 5 v pěstounské péči. 1 rodina má 5 dětí z toho 1 v pěstounské péči. 1 rodina má 5 dětí z toho 3 v pěstounské péči. 1 rodina má 6 dětí z toho 3 v pěstounské péči. 1 rodina má 6 dětí z toho 4 v pěstounské péči. 1 rodina má 6 dětí z toho 5 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 6 dětí z toho dvě v pěstounské péči. 2 rodiny mají 7 dětí z toho 3 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 12 dětí z toho 11 v pěstounské péči. 2 rodiny mají 13 dětí z toho 12 v pěstounské péči. 1 rodina má 13 dětí z toho 10 v pěstounské péči. 1 rodina má 14 dětí z toho 10 v pěstounské péči. 1 rodina má 10 dětí z toho 10 v pěstounské péči. 1 rodina má 10 dětí z toho 8 v pěstounské péči. 1 rodina má 19 dětí z toho 14 v pěstounské péči. 1 rodina má 11 dětí z toho 5 dětí v pěstounské péči. 1 rodina má 9 dětí z toho 6 v pěstounské péči.

Ne všechny děti se ve všech rodinách vyskytovaly zároveň, v některých rodinách byly vychovávány postupně

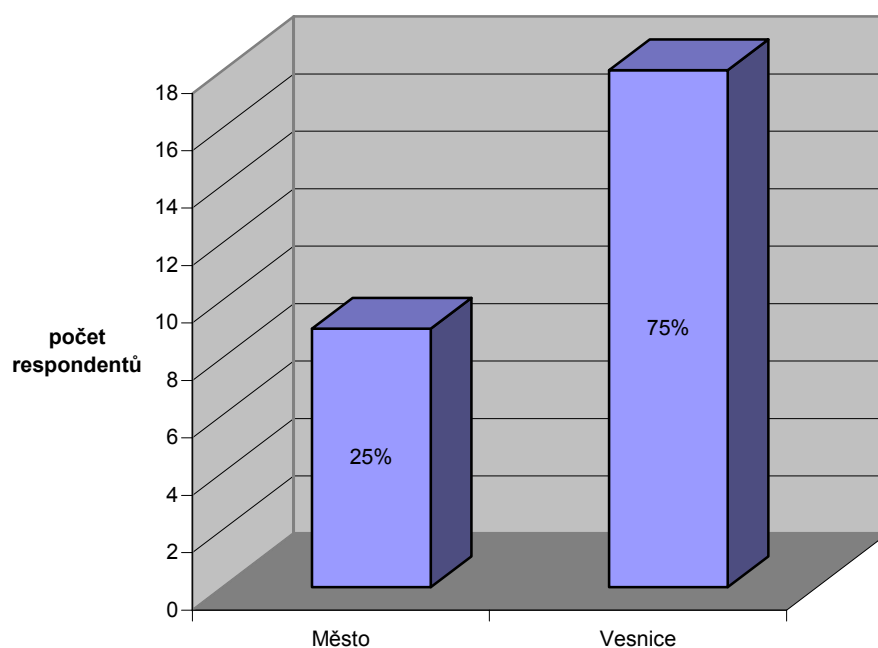
Graf 7: Počet rodin s x dětmi

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 2 se zaměřovala na to, zda respondenti bydlí ve městě či na vesnici. 25% respondentů (9 pěstounů, rodin) bydlí ve městě, 75% respondentů (18) na vesnici.

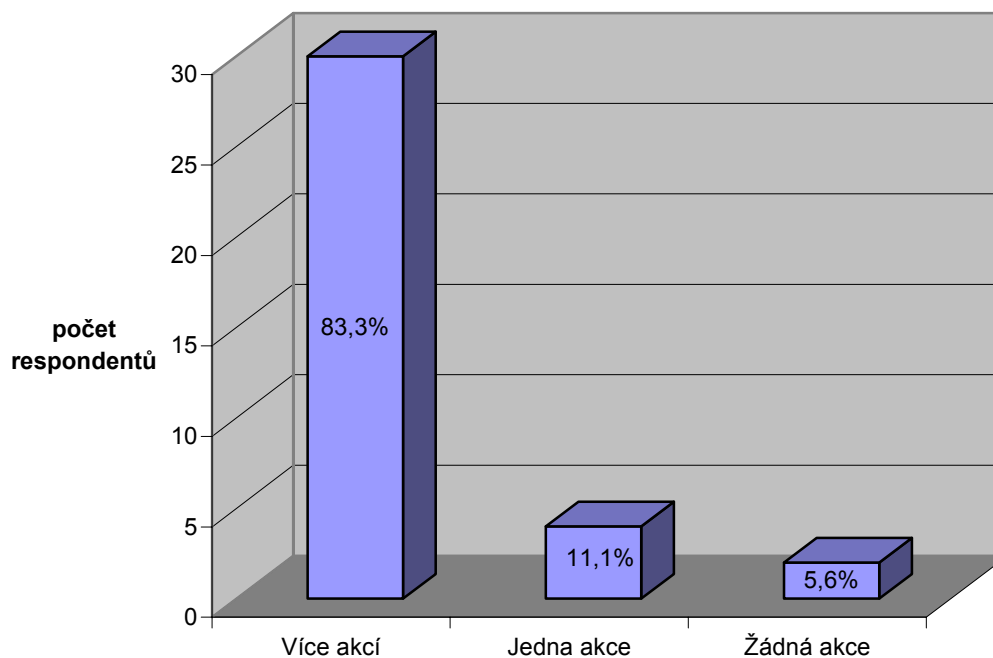
Graf 8: Bydliště pěstounských rodin

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 3 se dotazovala, jakých akcí se respondenti účastnili. 83,3 % (30) respondentů se zúčastnilo více akcí. Jedné akce se zúčastnilo 11,1% (4). 5,6% respondentů (2) se nezúčastnili žádné akce.

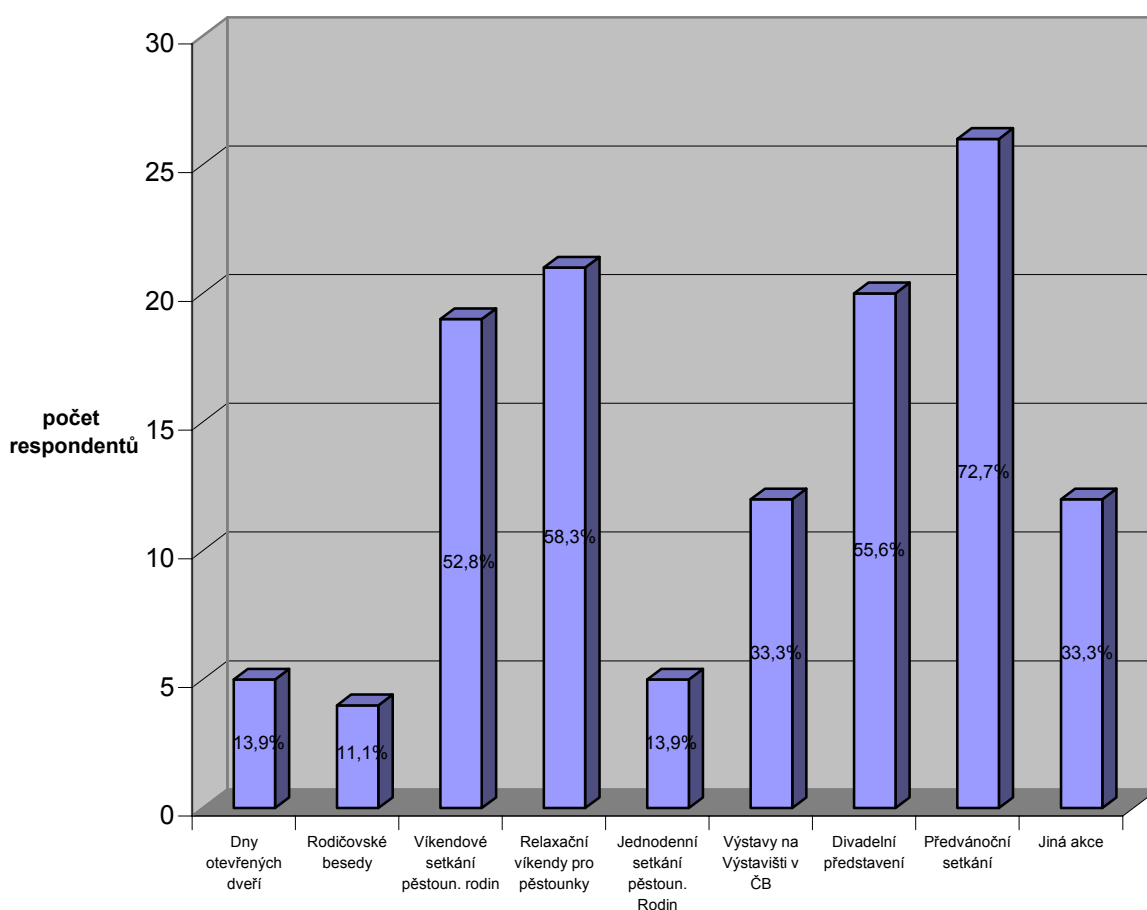
Graf 9: Počet akcí, kterých se respondenti účastnili

Zdroj: Vlastní výzkum

Dnů otevřených dveří se zúčastnilo 13,9% respondentů (5), rodičovských besed 11,1% respondentů (4), víkendového setkání pěstounských rodin 52,8% respondentů (19), relaxačního víkendu pro pěstounky 58,3% respondentů (21), jednodenního setkání pěstounských rodin 13,9% respondentů (5), výstavy na Výstavišti v Českých Budějovicích 33,3% respondentů (12), divadelního představení 55,6% respondentů (20), předvánočního posezení s pěstouny 72,2% respondentů (26). Jiných akcí se zúčastnilo 33,3% respondentů (12).

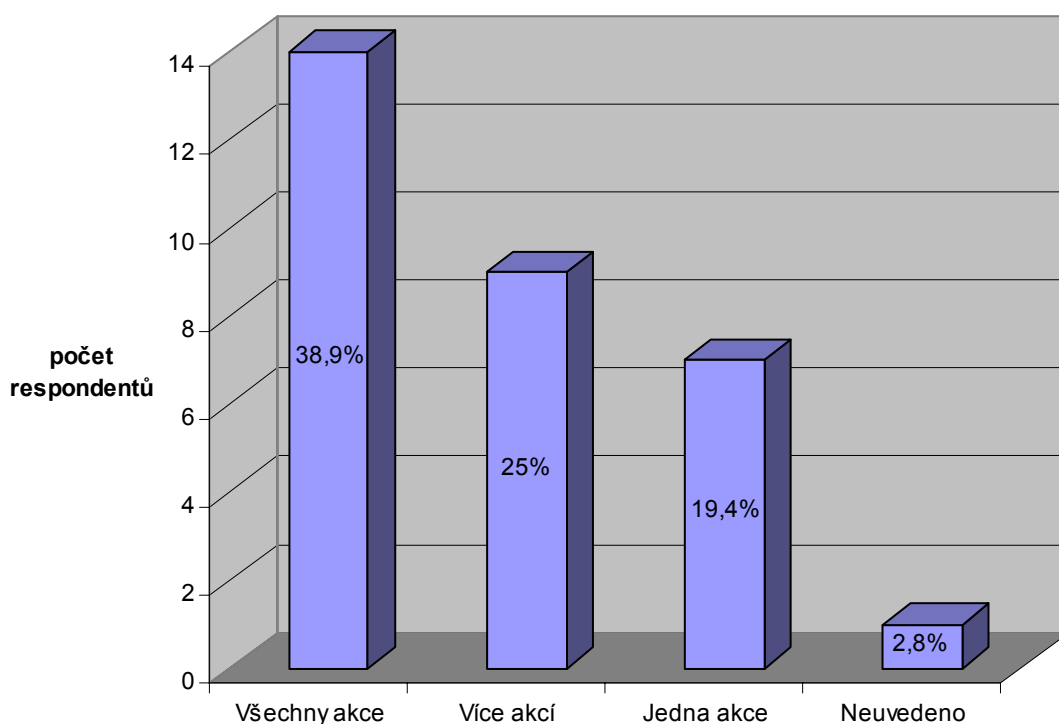
Graf 10: Jednotlivé akce

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 4 zjišťovala, která akce se respondentům líbila. Jelikož se 2 respondenti nezúčastnili žádné akce, odpovídalo na tuto otázku pouze 94,4% respondentů. 38,9% respondentů (14) odpovědělo, že se jim líbily všechny akce, kterých se zúčastnili. 25% respondentů (9) uvádí, že se jim líbilo více akcí, kterých se zúčastnili. Jednu akci uvedlo 19,4% respondentů (7). 2,8% respondentů (1) nevedlo žádnou akci.

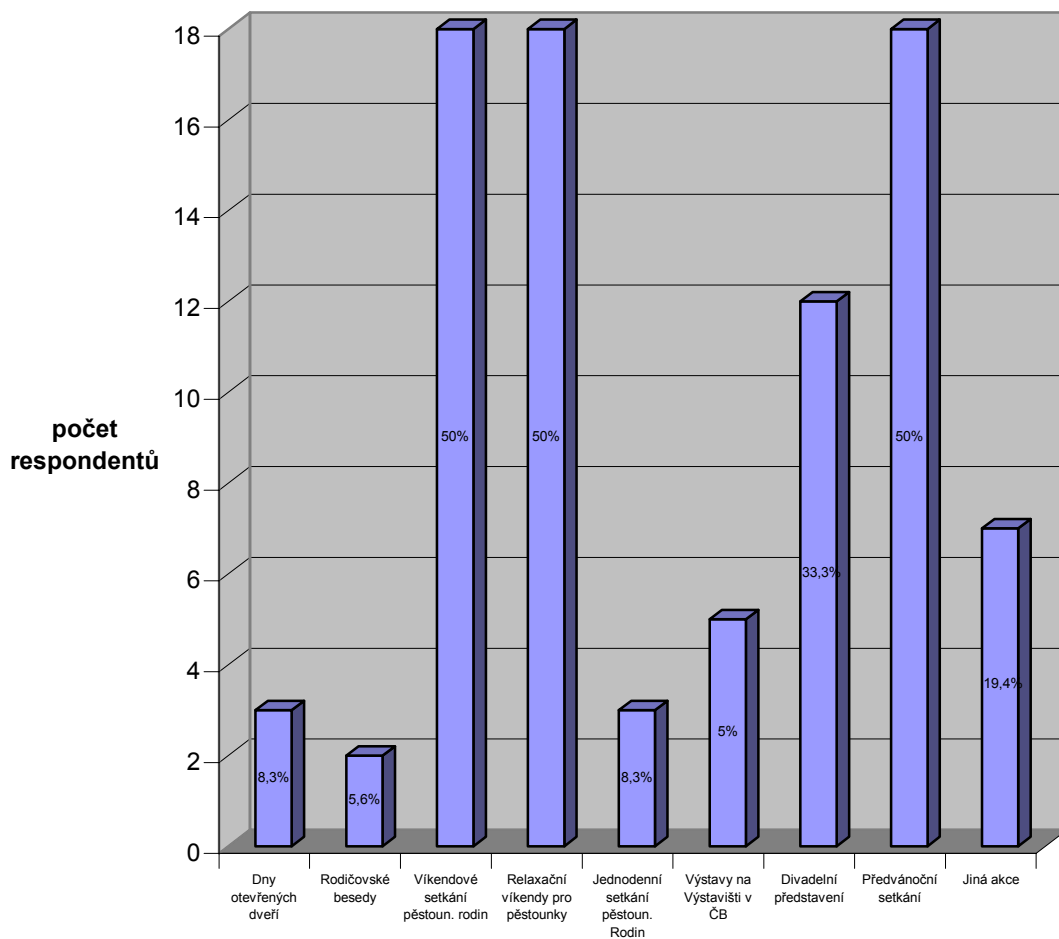
Graf 11: Počty akcí, které se respondentům líbily

Zdroj: Vlastní výzkum

Dny otevřených dveří se líbili 8,3% respondentů (3), rodičovské besedy 5,6% respondentům (2), víkendová setkání pěstounských rodin 50 % respondentů (18), relaxační víkendy pro pěstounky uvádí 50% respondentů (18), jednodenní setkání pěstounských rodin uvádí 8,3% respondentů (3), výstavy na Výstavišti České Budějovice 13, 8% respondentů (5), divadelní představení 33,3% respondentů (12), předvánoční posezení 50% respondentů (18) a jinou akci uvádí 19,4% respondentů (7).

Graf 12: Obliba jednotlivých akcí

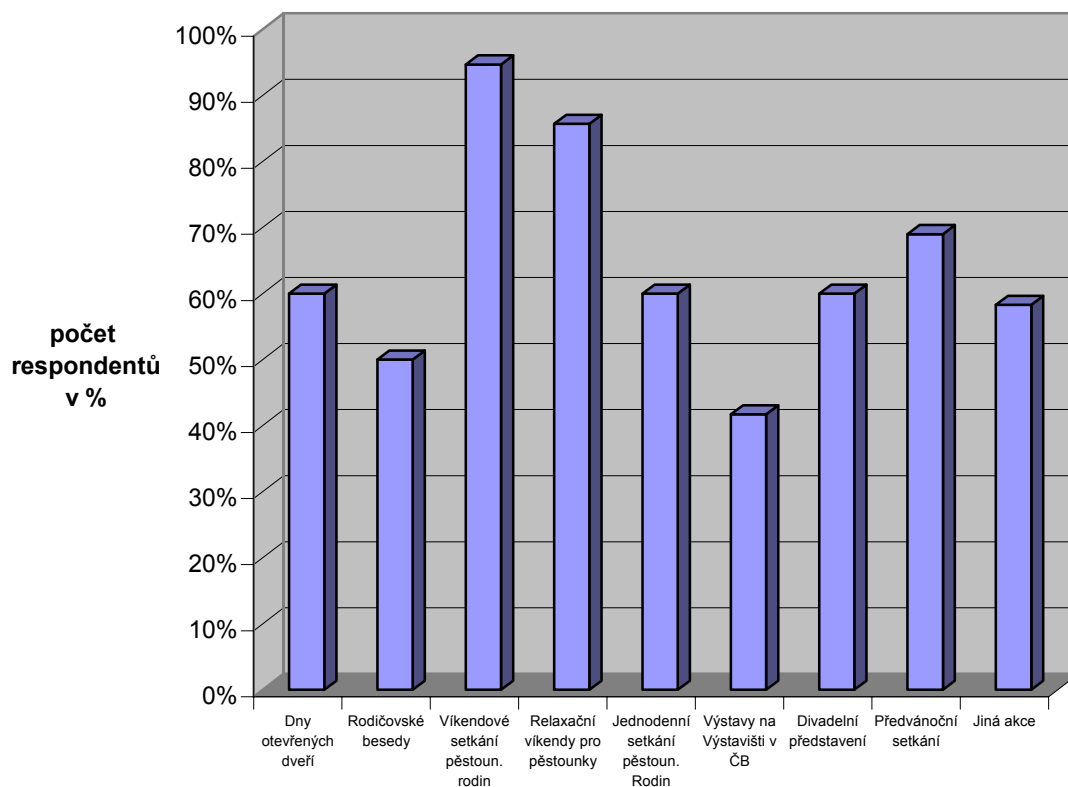
Zdroj: Vlastní výzkum

Porovnáme-li u jednotlivých akcí účast a spokojenost s touto akcí, vyplývá z výše uvedeného toto:

Dny otevřených dveří se líbili 60% účastníkům, rodičovské besedy 50%, víkendová setkání pěstounských rodin 94,7 %, relaxační víkendy pro pěstounky 85,7%, jednodenní setkání 60%, výstavy na Výstavišti České Budějovice 41,7%, divadelní představení 60%, předvánoční posezení 69% respondentů a jinou akci uvádí 58,3% účastníků.

Největší oblibě se tedy u pěstounů těší vícedenní setkání pěstounských rodin.

Graf 13: Porovnání obliby ku účasti

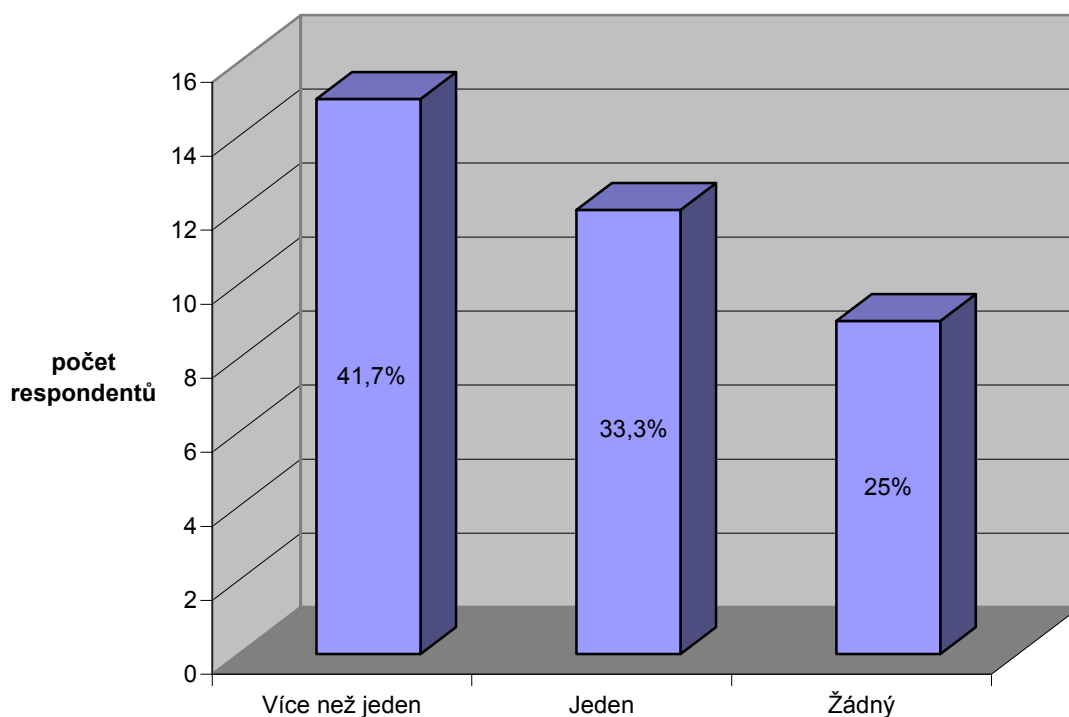

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 5 prosila respondenty, aby uvedli, která akce se jim nelíbila a proč. Na tuto otázku odpovědělo pouze 3,6% respondentů (1). Odpověď zněla, že se jim nelíbilo divadelní představení, protože nastala změna programu, jinak že byli vždy spokojeni. 97,2 % (35) respondentů u této otázky nevedlo odpověď.

Otázka číslo 6 se zaměřovala na to, jakého specialistu rodiče s dětmi navštěvují. Více než jednoho specialistu navštěvuje 41,7% respondentů (15). Jednoho specialistu navštěvuje 33,3% (12) respondentů. Ani jednoho specialistu nenavštěvuje 25% respondentů (9).

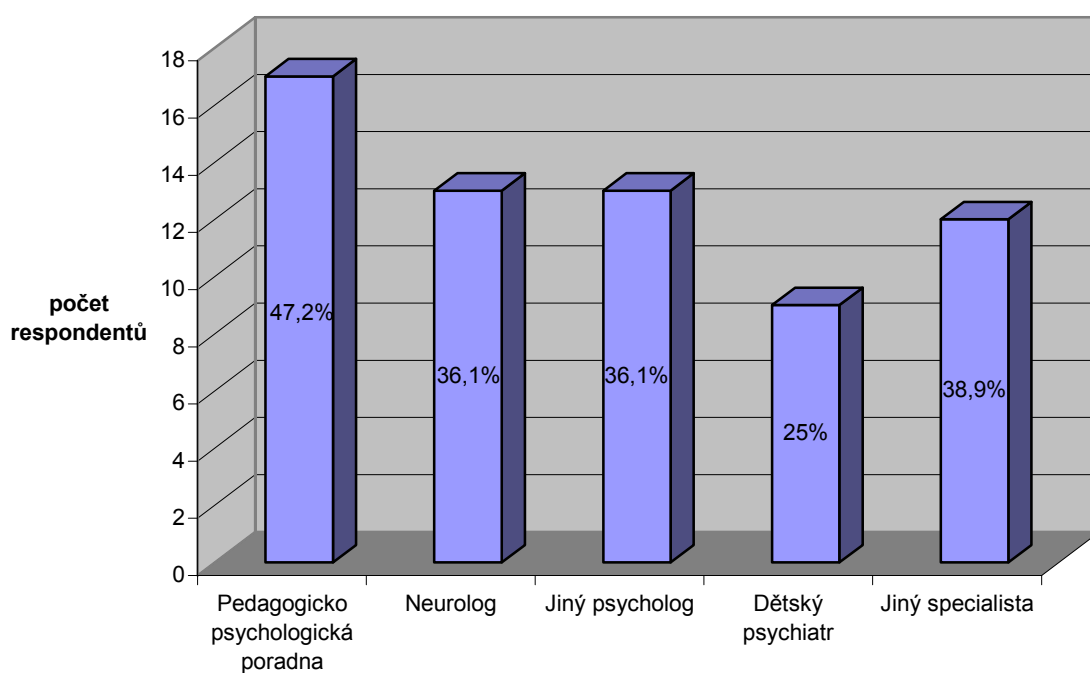
Graf 14: Počet specialistů, které rodiče s dětmi navštěvují

Zdroj: Vlastní výzkum

Pedagogicko- psychologickou poradnu navštívuje 47,2% respondentů (17), jiného psychologa navštívuje 36,1% respondentů (13), neurologa 36,1% respondentů (13), dětského psychiatra 25% respondentů (9), jiného specialistu (např. oční, ušní oddělení, ortopedii, logopedii, rehabilitaci, alergologii, uro, orl + help Brno) 38,9% respondentů (12).

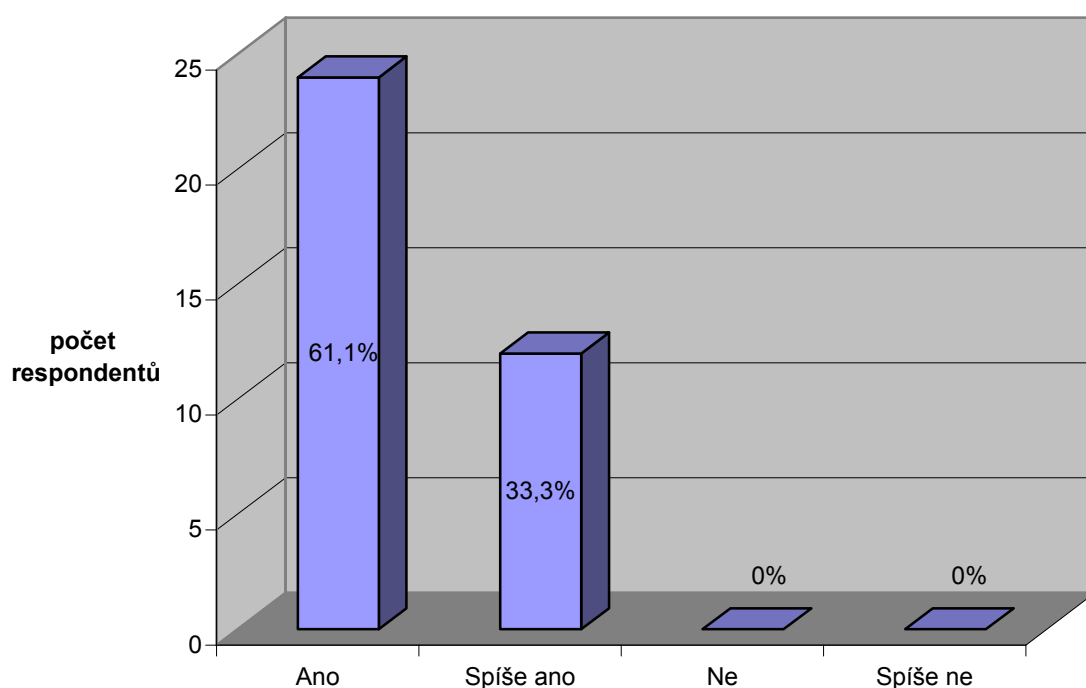
Graf 15: Specialisté

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 7 se dotazovala respondentů na spokojenost se spoluprací se sociálními pracovníky daného městského úřadu. 61,1% respondentů (24) uvedlo odpověď ANO, jsme spokojeni se spoluprací. 33,3% respondentů (12) uvedlo, že SPÍŠE ANO. Žádný respondent neuvedl, že by byl nespokojen ani spíše nespokojen.

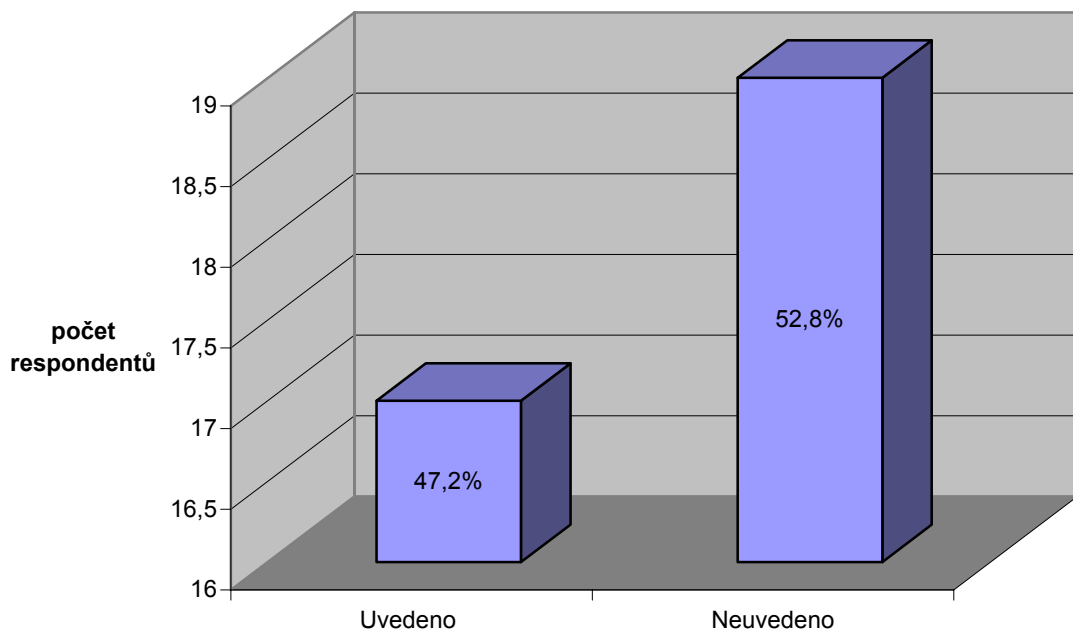
Graf 16: Spokojenost se spoluprací se soc. pracovníky daného Mú

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka číslo 8 ponechávala respondentům prostor pro vyjádření, o co by měli v příštím roce zájem, nebo co by navrhovali pozměnit v jakékoliv oblasti náhradní rodinné péče. 52,8% (19) respondentů se k této otázce nevyjádřilo. 47,2% (17) se k této otázce vyjádřilo.

Graf 17: Možnost vyjádřit se k problematice NRP

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyjádření respondentů:

- „ Nelze vypsát na jeden řádek, chce to otevřený dialog.“
 - „ Zmíněné nabídky dostačují.“
 - „ Víkendy pro tatínky.“
 - „ Při setkání diskuse o novinkách v oblasti pěstounské péče.“
 - „ Návštěva kina, ...“
 - „ Jsme spokojeni, ale uvítáme i něco nového.“
 - „ Finanční zajištění dětí.“
 - „ Zkrátit dobu čekání na vyřízení žádosti, aby mohly děti z dětských domovů do rodiny.“
 - „ Vše vyhovuje.“
 - „ Počítačový kurz pro pěstouny.“
 - „ Rozšíření kulturních akcí.“
 - „ Lepší informovanost o pořádaných akcích.“
 - „ Více besed s odborníky.“
- 11,1% respondentů (4) uvádí: „ Zvýšení nabídky relaxačních víkendů a vícedenních setkávání.“

5. Diskuse

5.1 Kvalitativní výzkum

V kvalitativním výzkumu jsem si kladla za cíl prozkoumat činnost jihočeského krajského úřadu v oblasti konzultací o výkonu pěstounské péče, které jsou krajské úřady povinny vykonávat dle odstavce 4 paragrafu 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zaměřila jsem se především na význam vícedenních setkávání a Dnů otevřených dveří.

5.1.1. Víkendové setkání pěstounských rodin

Rodina je jako loďka. Jsou dny klidné a jisté plavby, jsou dny, kdy se loďka naklání nebo se některý člen cítí hozen přes palubu. Každá rodina má schopnost svoji loďku řídit sama, jen občas potřebuje povzbuzení nebo ujištění, že směr je přes občasné bouřky dobrý, a že není na moři sama. A skutečně moře je plné jiných, různých loďek a tak je možno si v případě potřeby pomoci nebo strávit s jinou loďkou příjemný piknik.

Z mého pozorování a zároveň z prostudované literatury vyplývá, že realizace setkávání pěstounských rodin, a to v jakékoliv formě, ať ve formě setkávání vícedenního, jednodenního, či pouze setkávání při Dnech otevřených dveří, je významnou a nenahraditelnou součástí péče o děti v pěstounské péči a jejich pěstounské rodiče. **(16, 36)** Jak uvádí prof. Matějček, chceme-li dítěti zajistit dobré výchovné prostředí, je důležité zajistit spokojenost jeho rodičů.

Význam setkávání pěstounských rodin spočívá ve sdílení společného zájmu, výměně zkušeností a v tvorbě sociální role pěstouna a pěstounského dítěte.

Pěstouni potřebují nejen odbornou pomoc od sociálních pracovníků, pedagogů a psychologů, ale také celkovou zpětnou vazbu, kterou jim mohou poskytnout právě jiní pěstouni, se kterými se na setkáváních poznají. Náplní setkání je tedy mimo jiné

vzájemné poznávání s lidmi, kteří mají společnou řeč, kteří si dokáží porozumět, řeší stejné radosti i starosti. Předávání zkušeností s výchovou dětí a načerpání nové energie. Na setkání nikdo nezakrývá, že přijetí dítěte a jeho výchova přináší řadu problémů. Při pravidelných besedách se pěstouni doví, že problémy s výchovou mají všichni a vzájemné povídání, co konkrétně koho potkalo a co se s tím dá dělat, obohacuje. Vzájemná výměna zkušeností je vlastně dobrovolnou svépomocí, kde hraje roli solidarita a podpora, která motivuje, inspiruje a posiluje sebevědomí, což je přínosné nejen pro pěstouny, ale také pro jejich svěřené děti.

Co dalšího pěstounům setkávání přináší? Dle jejich vlastního vyjádření jim setkání přináší vnitřní posílení, odpočnutí od všedních dnů, nové zážitky, nové lidi, povzbuzení, ale i konfrontaci.

Ráda bych se nyní pozastavila u pojmu tzv. výjezdového poradenství. To, že mají pěstouni a sociální pracovníci možnost setkat se v neformálním prostředí je velice přínosné pro obě strany. Neformální prostředí a neformální atmosféra dokáží navodit úplně jiné vztahy, které by asi mezi zemi úřadu nebyly i přes veškerou snahu nikdy možné. Pěstouni ztrácejí ostych, vztah tak postupem času může vykristalizovat na partnerství.

Program je vždy uzpůsobený tak, aby si rodiče mohli popovídat, podělit se o své zkušenosti a vyměnit názory, zatímco jejich děti ohlírají studenti jihočeské univerzity. Na své si tedy přijdou také děti. Vznikají nová přátelství. Vytváří se a posiluje se identita „pěstounského dítěte“, dítě zjistí, že takových dětí, jako je ono samo, je více.

Vše záleží na komunikaci. Proto i v této oblasti, záleží na všech zúčastněných, v jaké atmosféře bude setkání probíhat. Velký vliv na to má odborný tým, který tvoří sociální pracovníci a psychologové krajského úřadu. Ti by měli mít k předpoklady ke správné komunikaci z titulu své profese.

V průběhu setkání se rodiny spřátelily a ujistily, že je zde i někdo další, který má stejné pocity a dokáže se do nich vcítit. Konečné rozloučení bylo velmi přátelské. Rodiny toto setkání hodnotily s nadšením a zmínily se o tom, že se budou těšit na další.

Předností vícedenního víkendového setkání spatřuji v dostatku času. Pěstounští rodiče, svěřené děti i sociální pracovníci mají dostatek času se aklimatizovat, zvyknout

si na prostředí, zvyknout si na spoluúčastníky setkání, a poté se mohou bez obav rozhovořit o svých starostech a radostech.

Rodiny toto setkání hodnotily s nadšením a zmínily se o tom, že se budou těšit na další brzké setkání, protože se jim tato akce velmi líbila a byly maximálně spokojeny. Na této akci se osobně podílely sociální pracovnice Odboru sociálních věcí Městského úřadu.

5.1.2. Dny otevřených dveří

Pravidelné Dny otevřených dveří si našly své příznivce, jak z rodin, které už mají svěřené děti do výchovy tak u tzv. žadatelů o NRP, kteří na „své“ dítě ještě čekají, ale i u nových zájemců o náhradní rodinnou péči

Stejně jako víkendové setkání pěstounských rodin nabízí i Dny otevřených dveří možnost navázání nových kontaktů a výměnu zkušeností. Dny otevřených dveří mají však k tomuto větší časovou omezenost.

Dny otevřených dveří nabízejí pěstounským rodičům, osvojitelům, ale i zájemcům o náhradní péči a jejich rodinám možnost nových kontaktů, ale i možnost setkání se s lidmi, se kterými už se znají z dřívějších setkání a se kterými našli společnou řeč.

Mezi další nabídky Dnů otevřených dveří patří pořádání besed zaměřených na výměnu zkušeností. Dále možnost individuálních konzultací sociálně právních otázek a psychologicko-poradenských konzultací pro ty, kterých se náhradní rodinná péče již týká. (Problematiku náhradní rodinné péče je možné konzultovat samozřejmě i mimo DOD, to je však už třeba se dopředu telefonicky objednat.)

Dny otevřených dveří jsou také velkým informačním servisem pro ty, kteří se o toto téma zatím jen zajímají, s cílem napomoci jim vytvořit si co nejrealističtější představu. V programu je prostor i pro zajímavé přednášky nebo semináře. Program vychází zejména z potřeb a zájmu příchozích

Pro názornost zde uvedu přednášky, které byly pořádány např.: v roce 2002 byla uspořádána beseda s přednáškou na téma Specifické poruchy učení. Lektorkou byla Mgr. Jaromíra Brichtová z Pedagogicko-psychologické poradny České Budějovice. V roce 2003 se konaly 3 besedy. Paní MUDr. Jaroslava Říhová měla přednášku na téma Péče o dětský chrup, PhDr. Yvona Mazehóová a Mgr. Jana Kouřilová nás seznámily s arteterapií a paní Broňa Hradecká s aromaterapií a masážemi kojenců.

Hlavní přednost dnů otevřených dveří spatřuji v jejich pravidelnosti a v tom, že se zde mohou setkat opravdu všichni. Osvojitelé, pěstounští rodiče, žadatelé nebo i ti, kteří pouze uvažují o náhradní rodinné péči.

To, že se na Dnech otevřených dveří setkává takové široké spektrum lidí, kterých se nějakým způsobem problematika náhradní rodinné péče týká, je velice přínosné pro všechny zúčastněné. Ti, kteří uvažují o náhradní rodinné péči se doví cenné zkušenosti od těch, kteří už ve své péči mají dítě svěřené. Osvojitelé a pěstounští rodiče se pak podělí o své zážitky, o své radosti i starosti s ostatními, kteří jsou na tom podobně jako oni sami.

Návštěvnost Dnů otevřených dveří je utvrzením v potřebě a smysluplnosti.

Na základě svého pozorování jsem stanovila tyto hypotézy:

Hypotéza 1: Pracovníci krajských úřadů považují za nejvíce efektivní vícedenní setkávání pěstounských rodin.

Hypotéza 2: Největší oblibě se u pěstounů těší vícedenní setkávání pěstounských rodin.

Obě hypotézy jsem pak ověřovala v kvantitativním výzkumu, který je také součástí této diplomové práce.

5.2. Kvalitativní výzkum

V kvantitativním výzkumu jsme si kladla za cíl zmapovat, jak odstavec 4 paragrafu 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí naplňují jednotlivé krajské úřady.

5.2.1. Dotazníky určené krajským úřadům

Z celkové počtu 14 krajských úřadů, které má Česká republika, bylo dotazníky osloveno všech 14 krajských úřadů. Vrátilo se mi 12 dotazníků ze 14, z čehož vyplývá, že návratnost byla 85,7%. Z navrácených dotazníků nebyl žádný vyřazen.

Úvodní otázka se sociálních pracovníků pracujících na krajském úřadě v oblasti náhradní rodinné péče dotazovala na to, kolik pěstounských rodin mají ve svém kraji. Odpovědi na tuto otázku se diametrálně lišily. Od 1000 pěstounských rodin až po 30 pěstounských rodin. Statistika uvádí že v roce 2003 bylo v české republice 4076 pěstounských rodin (z čehož vyplývá, že v průměru má každý kraj 200-300 rodin, což se v odpovědích na tuto otázku objevovalo nejčastěji). Zde bych ještě chtěla podotknout, že se v téměř žádné statistice nerozlišuje pěstounská péče pro cizí dítě (tj. ta, kterou zprostředkovávají krajské úřady a pěstounská péče příbuzenská (o té rozhoduje pouze soud).

Jihočeský kraj má 90 pěstounských rodin, které byly zprostředkovány krajským úřadem, přičemž krajský úřad intenzivněji spolupracuje přibližně s polovinou z nich.

Další otázka se týkala akcí, které daný krajský úřad pořádá. Ze šetření vyplývá, že jednotlivé kraje využívají celé spektrum nabídek akcí v rámci zajištění konzultací o výkonu pěstounské péči. To znamená, že krajské úřady nabízejí od setkání pěstounských rodin (vícedenních i jednodenních), přes víkendy pro pěstounky (relaxační víkendy, kurzy zaměřené na sebezpoznání, apod), setkání pěstounů bez dětí (rodičovské besedy, předvánoční posezení, vzdělávací programy), akce pro samotné děti z pěstounských rodin (tábory, jednorázové akce, pravidelné skupiny), až po jiné

akce, jako je například zajištění kulturních či sportovních akcí nebo například Dny otevřených dveří, které pořádá kraj jihočeský.

Krajské úřady nejvíce pořádají tzv. setkání pěstounských rodin a to v 11 případech, přičemž 4 kraje pořádají jak setkání pěstounských rodin jednodenní, tak vícedenní. 1 kraj pořádá pouze setkání pěstounských rodin jednodenní a 6 krajů pouze setkání vícedenní. Setkání pěstounských rodin jsou hrazena ze státního rozpočtu kraje. Účastníci si platí pouze dopravu.

Pouze jeden krajský úřad nabízí vzdělávací program. Z dotazníkové šetření určeného pro pěstounské rodiče při tom vyplývá, že by respondenti měli o vzdělávací akce zájem větší. Respondenti například uvádí, že by měli zájem o více besed s odborníky, o počítačový kurz nebo o větší informovanost v sociálně právní problematice náhradní rodinné péče.

V otázce číslo 3 měli sociální pracovníci uvést jednotlivých akcí počty účastníků. Tato otázka byla jednak velice náročná na uvedení odpovědí, ale také nevhodně zvolená, protože má pouze minimální výpovědní hodnotu. Navíc na ní respondenti odpověděli pouze ve dvou případech, takže se jí na tomto místě nebudu již věnovat. Pouze uvedu, že Jihočeský krajský úřad zve na jednodenní setkání pěstounských rodin 10 rodin, a to jednou do roka. Na vícedenní setkání pěstounských rodin je zváno 10- 12 rodin, a to dvakrát do roka. Víkendů pro pěstounské rodiny se zúčastňuje 12 pěstunek dvakrát do roka. Setkání pěstounských rodičů bez dětí se účastní 6-8 pěstounů čtyřikrát do roka. 12 pěstounů se účastní předvánočního posezení. Sponzorování vstupného na divadelní představení a výstavy je nabízeno všem pěstounským rodinám, které v kraji jsou. Dnů otevřených dveří, které se konají každé první pondělí v měsíci od 16–18 hod na pracovišti náhradní rodinné péče, se může účastnit libovolný počet zájemců, jak z řad pěstounů, tak i z řad osvojitelů, ale prakticky každý, kdo se zajímá o náhradní rodinnou péči. Většinou na Den otevřených dveří přijde v průměru 8 účastníků. Počet se vždy zvýší, když je součástí nějaká přednáška týkající se dané problematiky.

Další otázka se dotazovala, zda v daném kraji působí neziskové organizace, které se věnují pěstounským rodinám. Pouze 1 krajský úřad uvedl, že u nich v kraji

žádná nezisková organizace věnující se pěstounským rodinám nepůsobí. Ostatní krajské úřady uvádějí, že v kraji takovéto organizace působí. 10 krajských úřadů s těmito organizacemi spolupracuje. Mezi nejvýznamnější neziskové organizace, které se věnují pěstounským rodinám, patří Nadační fond pro opuštěné děti Rozum a cit, Občanské sdružení DOM, Středisko náhradní rodinné péče, Sdružení pěstounských rodin, Fond ohrožených dětí,... Více informací o těchto organizacích viz kapitola 1.10.7. Spolupráce mezi státním a nestátním sektorem je velice významná ve všech sociálních oblastech. Ne jinak je tomu i v oblasti problematiky pěstounství a obecně celé náhradní rodinné péče. Je důležité, aby spolupráce těchto dvou sektorů probíhala na základě partnerství a vzájemném respektu. Neziskový sektor má co nabídnout. Od poskytování informací, přes školení a semináře k vyhledávání vhodných rodičů a přímé podpoře rodinám. **(36)**

Jako program, který se krajským úřadům nejvíce osvědčil, program, který považují za nejvíce efektivní, uvádí největší počet dotazovaných (6 z 12, 50%), že vícedenní setkání. V rámci kvalitativního výzkumu, který je taktéž součástí této diplomové práce, jsem měla tu možnost zúčastnit se dvou setkání jako zúčastněný pozorovatel. Na základě svého pozorování jsem si dovolila stanovit hypotézu 1, která zní: Pracovníci krajských úřadů považují za nejvíce efektivní vícedenní setkávání. Hypotézu jsme si mohla touto cestou ověřit. Jelikož nejvíce sociálních pracovníků považuje za nejvíce efektivní právě vícedenní setkávání, vyplývá z toho, že se hypotéza 1 touto cestou verifikovala. Užitečnost vícedenního setkání spočívá v tom, že díky společně strávenému času, který je oproti jiným akcím nejdelší, je zvýšena intenzita předávání zkušeností, pocitu sdílení, odpočinutí se a nabrání nové energie.

Pokud se na význam setkávání pěstounských rodin podíváme obecně, uvádí sociální pracovníci celou škálu možných odpovědí. To znamená, že význam setkávání pěstounských rodin spatřují ve výměně zkušeností, ve sdílení společného zájmu, v tvorbě sociální role pěstouna a v jejím potvrzení, v kontrole výkonu pěstounské péče a v posílení sebevědomí samotných pěstounských dětí. 3 respondenti využili možnosti formulovat význam setkávání vlastními slovy. Zde uvádím jejich odpovědi:

„Neformální setkání pracovníků z jiných městských úřadů a pěstounů, vzájemné obohacení kontakty s dětmi s různými problémy- společné nalezení řešení, zlepšování

kontaktu a komunikace mezi pěstouny a úřadem, možnost setkat se s pracovníky sociálně právní ochrany mimi úřad v neformálním prostředí.“

Na závěr tohoto dotazníku byl respondentům ponechán prostor pro jejich případné postřehy (spokojenost s platnou legislativou, návrhy na zlepšení, ...). Tohoto prostoru využilo 7 sociálních pracovníků. Zde se pokusím jejich odpovědi shrnout do třech bodů. Za prvé je zde poukazováno na veliké množství administrativní činnosti, kterou musí sociální pracovníci vykonávat. Kdyby se zároveň krajské úřady v tomto směru personálně posílily, mohly by pak nabízet pěstounům více akcí. Druhou oblastí je nespokojenost se zdlouhavými soudními jednáními a nepružnosti v komunikaci mezi odborníky. A třetí oblastí, na kterou také poukazuje stále více odborníků zabývajících se problematikou náhradní rodinné péče je nutnost potřeby pracovat s dospívajícími dětmi a nutnost tyto děti zabezpečit při odchodu z pěstounské péče.

5.2.2. Dotazníky určené pěstounským rodičům

V Jihočeském kraji je aktuálně 93 pěstounských rodin zprostředkovaných krajským úřadem. Dotazníky bylo osloveno 36 těchto pěstounských rodičů, což představuje 38,3% z celkového počtu. Z 36 rozdaných dotazníků se mi vrátilo všech 36, což představuje 100% návratnost.

První dvě otázky dotazníků byly zaměřené na identifikační údaje. Nejpočetnější rodina postupně vychovala 19 dětí, z toho bylo 14 v pěstounské péči. Naopak nejméně početná rodina má děti 2 z toho 1 v pěstounské péči. Celkově respondenti mají v péči 166 pěstounských dětí.

Jihočeský krajský úřad pořádal v roce 2005 v rámci konzultací o výkonu pěstounské péče pro pěstounské rodiny tyto akce: Dny otevřených dveří, rodičovské besedy, víkendová setkání, relaxační víkendy pro pěstounky, jednodenní setkání pěstounských rodin, výstavy na Výstavišti v Českých Budějovicích, divadelní představení a předvánoční posezení. Všichni respondenti se zúčastnili alespoň jedné

akce. Nejvíce respondentů se zúčastnilo předvánočního posezení a to v 72,2 % případů. Naopak nejméně respondentů 11,1% se zúčastnilo rodičovských besed. 33,3% respondentů uvádí, že se zúčastnilo jiné akce. Pod pojmem jiné akce se můžeme představit jakoukoliv akci pro pěstounské rodiny, kterou nepořádá krajský úřad, ale nějaká nezisková organizace působící v oblasti náhradní rodinné péče, jako je například Fond ohrožených dětí nebo Sdružení pěstounských rodin Brno. Nejvýznamnější nezisková organizace, která působí v jihočeském kraji, je společnost Otevřená rodina (viz 1.10.7.), která pořádá různé akce, jako například tábory, výlety a koncerty. Na tomto místě je nutné znovu podotknout, že neziskové organizace hrají v problematice náhradní rodinné péče nezastupitelnou roli.

A která akce se u pěstounů těšila největší oblibě? U této otázky bylo pro zjištění odpovědi třeba porovnat u jednotlivých akcí její oblíbenost ku její účastnosti. Z porovnání vyplynulo, že se největší oblibě u pěstounů těšilo vícedenní víkendové setkání. Tímto se mi ověřila hypotéza 2: Největší oblibě se u pěstounů těší vícedenní setkávání pěstounských rodin. Tuto hypotézu jsme si stanovila na základě svých poznatků získaných přímou účastí na některých akcích a jejich vzájemným srovnáním v rámci kvalitativního výzkumu, který jsme prováděla metodou pozorování.

Respondenti jsou celkově se všemi akcemi, které krajský úřad v rámci konzultací o výkonu pěstounské péče pořádá, spokojeni. Pouze 3,6% respondentů uvedlo, že byli nespokojeni, a to z relativně nepodstatných důvodů (např. kvůli tomu, že divadelní představení, kterého se zúčastnili, změnilo program. Za což samozřejmě nemůže krajský úřad, který na představení zajišťoval slevy).

75% respondentů navštěvuje se svými dětmi nějakého specialistu. Je zde myšlena spolupráce s pedagogicko- psychologickou poradnou, neurologem, dětským psychiatrem, psychologem, či jiná forma zdravotní péče (např. rehabilitace, logopedie, alergologie,...). Vzhledem k vysokému procentu respondentů, kteří s dětmi navštěvují nějakého specialistu, je třeba apelovat na dostatek informací a vzájemnou spolupráci a komunikaci mezi pěstouny a orgánem sociálně právní ochrany dětí a dalšími odborníky zainteresovanými v dané problematice, protože je to předpokladem úspěšného zvládnání těžkostí se vzájemnou adaptací rodiny a přijímaných dětí.

Všichni respondenti jsou spokojeni se spoluprací se sociálními pracovníky z městského úřadu. Přičemž 61,1% respondentů uvádí odpověď ano a 33,3% uvádí odpověď spíše ano. Je otázkou, zda odpovědi nejsou zkreslené díky tomu, že dotazníky byly respondentům předávány na půdě městských a krajského úřadu. Odpověď spíše ano pak nechává prostor pro případné zamyšlení a zlepšení spolupráce. Práce s náhradními rodinami by měla být založena na profesionálním přístupu a partnerství.

V poslední otázce byl respondentům ponechán prostor k vyjádření toho, co by v dalším roce v jakékoliv oblasti náhradní rodinné péči navrhovali změnit či vylepšit. Tohoto prostoru využilo 47,2% respondentů. Pokud shrnou jejich odpovědi do několika bodů. Co se týče pořádaných akcí, vyplývá z odpovědí, že jsou respondenti s pořádanými akcemi celkem spokojeni, někteří by vedle víkendů pro pěstounky zavedli také víkendy pro muže pěstouny, rozšířili nabídku kulturních akcí, jiní by chtěli více besed s odborníky na téma náhradní rodinné péče, jiní by uvítali lepší informovanost o pořádaných akcích. Pak bylo také myšleno na budoucnost dětí a jejich finanční zajištění. Jednou odpovědí také bylo, že nelze vměstnat na jeden řádek problematiku náhradní péče, že to chce otevřený dialog. Plně s tím souhlasím. Každá spolupráce by měla být založená na dialogu, kladné motivaci a důvěře. Je to taková hozená rukavice.

6. Závěr

Pěstounští rodiče se potýkají s nejrůznějšími těžkostmi a problémy, které s sebou přináší přijetí a výchova dítěte, kterému byla odeprána láska biologických rodičů. Tyto děti mají jedno společné. A to vklad do života na počátku jejich životní cesty v podobě odmítnutí, nedostatku lásky a pocitu osamocení.

Citové, láskyplné prostředí je pro tyto děti životní nezbytností. Nemá-li dítě optimálně uspokojené své psychické potřeby – potřebu lásky, bezvýhradného přijetí, bezpečí a jistoty, potvrzení identity a otevřené budoucnosti – dochází k psychické deprivaci. Její projevy jsou velice rozmanité a různě intenzivní (psychomotorické opoždění, emocionální a vztahové poruchy, poruchy chování, zvýšená somatická nemocnost atd). Proto pěstounské rodiny tolik potřebují radu zkušených odborníků, dlouhodobou pomoc při výchově přijatých dětí i lidské porozumění.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na nejrůznější formy práce s pěstounskými rodinami zaměřené na prevenci, poradenství a odbornou pomoc, které jsou povinni pořádat krajské úřady v rámci tzv. konzultací dle odstavce 4 paragrafu 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Pokusila jsem se zmapovat, jak jednotlivé krajské úřady tento paragraf naplňují. Podrobněji jsem se pak věnovala činnosti jihočeského krajského úřadu v této oblasti.

Konzultací se rozumí setkávání pěstounských rodin s odborníky a řešení výchovných a sociálně právních problémů. Význam těchto setkání spočívá ve výměně zkušeností, pocitu sdílení a získání nových informací. Setkání pěstounských rodin je také oceněním záslužné činnosti, kterou pěstouni v péči o svěřené děti vykonávají.

Na základě kvalitativního výzkumu jsem stanovila dvě hypotézy:

Hypotéza 1: Pracovníci krajských úřadů považují za nejvíce efektivní vícedenní setkávání pěstounských rodin.

Na základě kvantitativního výzkumu byla tato hypotéza verifikována

Hypotéza 2: Největší oblibě se u pěstounů těší vícedenní setkávání pěstounských rodin.

Také tato hypotéza byla na základě kvantitativního výzkumu verifikována.

Pomáhat dětem z dětských domovů najít svoje lidi, svoje nové, milující rodiče, by mělo být cílem celé společnosti. Tuto činnost zajišťují psychologové a sociální pracovníci krajských úřadů, kteří by k tomu měli mít nejen profesní způsobilost, ale také dostatek empatie a porozumění. A nejenom sociální pracovníci, ale všichni odborníci, kteří jsou do problematiky náhradní rodinné péče zainteresováni, by měli přistupovat k rodině a dítěti na základě vzájemného respektu a důvěry. Při své práci pak postupovat zodpovědně, erudovaně se snahou pochopit všechny zúčastněné. Nemusím zdůrazňovat, že je nutné dodržovat etické aspekty práce s náhradní rodinnou a sociální práce obecně.

Pěstouni jsou podle mého názoru lidé s velkým L. Jsem ráda, že jsem se s těmito lidmi mohla setkat a zároveň si znovu uvědomit, jak je rodina důležitá pro zdravý vývoj dítěte.

„Nejbohatší na světě je ten, kdo má svoji maminku a svého tatínka“

7. Seznam použitých zdrojů

1. ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodinné péči*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-587-4.
2. BERÁNKOVÁ, K. *Novela umožní lépe ochránit děti* [on line]. 2006. [cit. 2006-08-01]. Dostupné z : < <http://www.rodina.cz/clanek5090.htm>>.
3. BISKUP, P., POKORNÁ, E. Pobyť dítěte ve zvláštním zařízení před propuštěním do individuální rodinné péče. *Náhradní rodinná péče*. 2002, roč. 5, str.26. ISSN 1212-3765.
4. BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 (01 0197): Část 1 - Citace: metodika a obecná pravidla* [on line]. Verze 3.3. ©1999-2002, poslední aktualizace 11.11.2004 [cit.2007-01-28]. Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.
5. BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 (01 0197): Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů* [on line]. Verze 3.0. (2002). ©1999- 2002, poslední aktualizace 11.11.2004 [cit.2007-01-28]. Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>>.
6. BRANDEJSOVÁ, V., PAZLEROVÁ, H. Zpráva o průběhu realizace projektu Prevence sociálního osíření. *Náhradní rodinná péče*. 2004, roč.7, č.2, str. 32-33, ISSN 1212- 3765.
7. BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. *Prohlášení ke stavu systému náhradní péče a péče o dítě a rodinu z roku* [on line]. 2003. [cit.2006-08-01]. Dostupné z: < <http://www.rodina.cz/clanek3290.htm>. >.
8. ČERNÝ, D: *Proč by dítě mělo vyrůst v rodině?* [on line]. 2006. [cit. 2006-08-1-01]. Dostupné z : < http://www.nahradnirodina.cz/index.php?str=proc_by_dite>.
9. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7.

10. DUNOVSKÝ, J. a kol.: *Sociální pediatrie. Vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-5-254-9.
11. GOLDMAN. R., Cichá. M: *Etika zdravotní a sociální práce*. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta 2004. 1.vyd. Ediční řada- Skripta. ISBN 80-244-0907-0.
12. HOLUB, M., NOVÁ, H., HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině, komentář a předpisy související*. 7.vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-517-6.
13. HORKÁ. A.: Role nestátních organizací při vyhledávání a zprostředkování náhradní rodinné péče. *Náhradní rodinná péče*. 2004, roč. 7, č. 1, str 8-10. ISSN 1212- 3765.
14. HOUDKOVÁ Z. Umísťování dětí do náhradní péče. *Sociální práce*. 2005. č. 2, str. 107-122. ISSN 1213-6204.
15. HUBLOVÁ, V. O významu setkávání. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 2005. č.4. Brno: Sdružení pěstounských rodin, 2005.
16. KOLUCHOVÁ, J. Deset let činnosti o.s. Isis. *Náhradní rodinná péče*. 2002. roč.5, č. 3. ISSN 1212-3765.
17. KRÁTKÁ, K. Integrace Romů z pohledu náhradní výchovné péče. *Sociální práce*. 2003. č. 4. str. 119-125. ISSN. 1213-624.
18. KRÁTKÁ, K. Zkušenosti spolupracovníků. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 2005. č. 4. Brno: Sdružení pěstounských rodin, 2005.
19. KOVAŘÍK. J.a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.
20. KOVAŘÍK. J. Romské děti v náhradní rodinné péči. *Náhradní rodinná péče*. 1999. roč. 2, č.3, str 12-17. ISSN 1212-3765.
21. KOZLOVÁ, L. *Sociální služby*. 1.vyd. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-662-7.
22. KOZLOVÁ, L. Některé základní problémy sociologického výzkumu. *Kontakt*. 2002. roč.2, č.1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta, 2002. ISSN 1212-417.
23. KSANDROVÁ. J.: Zkušenost s výkonem náhradní rodinné péče a spolupráce s

- nestátními organizacemi. *Náhradní rodinná péče*. 2003. roč. 6, str. 6. ISSN 1212-3765.
24. LESOVÁ, A. *Aktuální problematika náhradní rodinné péče a ústavní péče o děti v jihočeském kraji*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004, diplomová práce, vedoucí Papáčková, B.
25. LUTHEROVÁ, E. Biologické a sociální rodičovství. Zkušenosti adoptivních rodičů a pěstounů odjinud. In *Sborník prací německých a rakouských autorů*. Vydal Fond ohrožených dětí v únoru 1996 nákladem 2 500 výtisků pro potřebu náhradních rodin, žadatelů o i pracovníky v této oblasti. Neprodejné. Tiskárna HUGO, s.r.o.
26. MATĚJČEK, Z.: *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
27. MATĚJČEK, Z.: *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
28. MATĚJČEK, Z. a kol.: *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
29. MATĚJČEK, Z., KOLUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál. 2002. ISBN 80-7178-637-3.
30. MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 1. vyd. Praha: Az servis, 1995. ISBN 80-85850-08-7.
31. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
32. NĚMEČEK, J. K problematice přípravy budoucích osvojitelů a pěstounů. *Náhradní rodinná péče*. 2001. roč. 4, č.1, str. 9. ISSN 1212-3765.
33. NOVOTNÁ, V. Novela o sociálně- právní ochraně dětí. *Náhradní rodinná péče*. 2003. roč. 6, č.3, str. 6-9. ISSN 1212-3765.
34. NOVOTNÁ, V. Nový zákon o sociálně právní ochraně dětí- část první. *Náhradní rodinná péče*. 2002. roč. 5, č. 2, str 8-9. ISSN 1212-3765.

35. NOVOTNÁ, V., ŠŤASTNÁ, J. Nový zákon o sociálně právní ochrana dětí- druhá a třetí část. *Náhradní rodinná péče*. 2002. roč. 5, č. 2, str 10-16. ISSN 1212-3765.
36. OPATŘIL, M. Třetí den pěstounských rodin v Brně. In *Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči*. Praha: MPSV, 1999. ISBN 80-85529-66-1.
37. PAPÁČKOVÁ, B., VESELÁ, G., VOBĚRKOVÁ, J. Spektrum práce s pěstounskými rodinami v jihočeském kraji. In *Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči*. Praha: MPSV, 1999. ISBN 80-85529-66-1.
38. *Pěstouni mají právo na služby* [on line]. 2007. [cit. 2007-01-03]. Dostupné z : < <http://www.rozumacit.cz/os05.html>>.
39. PRŮŠOVÁ, L. Zprostředkování náhradní rodinné péče. *Náhradní rodinná péče*. 2003. roč. 6, č. 3, str. 10-11. ISSN 1212-3765.
40. PREKOPOVÁ, J., SCHWEIZEROVÁ, CH.: *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. 2. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-85282-77-1.
41. REJMONOVÁ, L., BENĚŠOVÁ, L. Sociální dávky. *Náhradní rodinná péče*. 2000. roč. 3, č. 3, str. 9-12. ISSN 1212-3765.
42. ROGGE, J. U.: *Děti potřebují hranice*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-088-X.
43. ROTREKLOVÁ, E. *Odborné služby v oblasti náhradní rodinné péče* [on line]. 2007. [cit.2007-03-14]. Dostupné z: <http://www.triada-centrum.cz/nrp/odborne_sluzby.doc>.
44. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme- jde o to jak: dějiny současné situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178250-5.
45. SCHOOLEROVÁ, J., E. *Adopce vztah založený na slibu*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7225-066-7.
46. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
47. SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. 1. vyd. Praha: MPSV, 2003. ISBN 80-86552-62-4.

48. SVOBODOVÁ, P. Okruh klientů z řad pěstounských rodin se stále rozšiřuje. *Sociální práce*. 2006. č. 1, str. 23-26. ISSN 1213-6204.
49. SVOBODOVÁ, P., KRÁTKÁ, K. Zvláštní odměna pěstouna. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 2005. roč.5, č. 3, Brno: Sdružení pěstounských rodin, 2005.
50. SYCHROVÁ, G.: *Aktuální problémy náhradní rodinné péče a jejich možná řešení*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2002. Diplomová práce, vedoucí práce: Papáčková, B.
51. ŠLESINGEROVÁ, K. Děti do tří let v evropských ústavech,. *Náhradní rodinná péče*. 2004. roč. 7, č. 3, str. 22-23. ISSN 1212-3765.
52. ŠPLÍCHAL, J. *Výběrový seznam neziskových organizací působících v oblasti pomoci dětem a rodinám, náhradní rodinné péči a dětských práv* [online]. 2007. [cit.2007-03-01]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/Files/Soubory/informacni_sluzby/reserse_NNO_web.pdf.
53. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-929-4.
54. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Odbor prevence kriminality MV ČR, 1998. ISBN 80-8521-56-7.
55. Státní sociální podpora, Stručný průvodce dávkami státní sociální podpory, MPSV Praha 2005. ISBN 80-86878-28-7.
56. Statistiky MPSV.
57. Úmluva o právech dítěte, č. 104/1991 Sb., v platném znění.
58. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění.
59. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.
60. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění.

8. Klíčová slova

Náhradní rodinná péče

Pěstounská rodina

Zákon č 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí

Konzultace o výkonu pěstounské péče

Setkávání pěstounských rodin

Příloha 1:

Dotazník určený sociálním pracovníkům

*Dobrý den,
jmenuji se Karla Dvořáková a jsme studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který bude využit pro mou diplomovou práci (vedoucí práce je PhDr. Papáčková) s názvem Spektrum odborných služeb pro pěstounské rodiny (zaměřeno na tzv. konzultace o výkonu pěstounské péče dle odstavce 2 paragrafu 11 zákona č. 359/1999). Předem moc děkuji za Vaši ochotu a za Váš čas.*

1. Kolik pěstounských rodin máte ve Vašem kraji? (přibližně)
S kolika pěstounskými rodinami spolupracujete?
2. Jaké akce pro pěstounské rodiny (v rámci tzv. konzultací o výkonu pěstounské péče dle zákona č. 359/1999) Váš krajský úřad pořádá? (prosím označte)
 - setkání pěstounských rodin - jednodenní
 - vícedenní
 - víkendy pro pěstounky - relaxační víkend, kurz zaměřený na sebepoznání, apod.)
 - setkání pěstounů bez dětí - rodičovské besedy
 - rodičovské skupiny
 - předvánoční posezení
 - vzdělávací programy- (např. počítač. kurz,...)
 - akce pro samotné děti z pěstounských rodin - tábory
 - jednorázové akce
 - pravidelné skupiny
 - jiné - (např.-zajištění kulturních, sportovních akcí)- prosím uveďte.....
3. Prosím, uveďte u akcí, které pořádáte, počty zúčastněných rodin, dětí a dospělých.
4. Působí ve Vašem kraji neziskové organizace, které se věnují pěstounským rodinám?
 - NE
 - NEVÍM
 - ANO A pokud ANO, spolupracuje s nimi Váš krajský úřad?
 - NE
 - ANO
5. Jaký program se Vám nejvíce osvědčil? (jakou akci považujete za neefektivnější?)
Prosím uveďte.....

6. Význam setkávání pěstounských rodin podle Vás spočívá (prosím zaškrtněte)

- ve výměně zkušeností
- ve sdílení společného zájmu
- v tvorbě sociální role pěstouna a jejím potvrzení
- v kontrole výkonu pěstounské péče
- v posílení sebevědomí samotných pěstounských dětí
- jiný význam, prosím uveďte.....

7. Místo pro Vaše případné postřehy (spokojenost s platnou legislativou, návrhy na zlepšení, zda něco postrádáte,...).....

Děkuji za spolupráci!

Příloha 2:

Dotazník určený pěstounským rodičům

*Dobrý den,
jmenuji se Karla Dvořáková a jsme studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity
v Českých Budějovicích. Společně s oddělením náhradní rodinné péče si Vás dovoluji požádat o
vyplnění tohoto dotazníku, který bude využit pro mou diplomovou práci. Všechny informace zde
uvedené jsou anonymní. Předem moc děkuji za Vaši ochotu a za Váš čas.*

- 1) Kolik dětí máte? Z toho v pěstounské péči.....
- 2) Bydlíte (prosím zakroužkujte): a) ve městě b) na vesnici
- 3) Kterých akcí pro pěstounské rodiny pořádané pracovištěm NRP
jste se v roce 2005 zúčastnili? (prosím zakroužkujte)
 1. dnů otevřených dveří (každé první pondělí v měsíci)
 2. rodičovských besed
 3. víkendových setkání pěstounských rodin (Nový Řadov)
 4. víkendových kursů pro pěstouny
 5. výstavy na Výstavišti České Budějovice, a.s.
 6. divadelních představení Jihočeského divadla
 7. předvánočního posezení s pěstouny
- 4) Napište, prosím, která akce se Vám líbila (stačí napsat číslo akce, možno více
odpovědí) A proč.....
- 5) Napište, prosím, která akce se Vám nelíbila.....A proč.....
- 6) S Vašimi dětmi/ Vaším dítětem navštěvujete (prosím, zakroužkujte, možno více
odpovědí):
 - a) psychologa
 - b) pedagogicko psychologickou poradnu
 - c) neurologa
 - d) dětského psychiatra
 - e) jiné, prosím, uveďte.....
 - f) žádné z uvedených možností
- 7) Jste spokojen/a se spoluprací se sociální pracovníci z Vašeho městského úřadu?
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
- 8) Napište, prosím, o co byste měli zájem v příštím roce nebo, co byste navrhovali
změnit či vylepšit a popř. jak (v jakékoliv oblasti NRP):
.....

Příloha 3:

Seznam akcí pořádaných krajským úřadem

Rok 2006:

- rodičovské besedy na našem pracovišti
- 2x víkendové setkání pěstounských rodin Jihočeského kraje s představeními divadla KOS Č.Budějovice; 50 a 67 účastníků
(červen a září: Sedlice-Pilský mlýn)
- jednodenní setkání pěstounských rodin („Dětský den“): květen, Č.Budějovice, Meteor; 47 účastníků
- 2x víkend pro pěstounky zaměřený na sebezpoznání a relaxaci, s kursem „Pletení z pedigu“ (10-12 účastnic)
(březen : Barborka, Hluboká nad Vltavou ; říjen: Vodňany)
- výstavy na Výstavišti České Budějovice, a.s. (Hobby – jarní a podzimní, Země živitelka ,Vzdělání a řemeslo, Adventní trhy)
- divadelní představení Jihočeského divadla , Otáčivé hlediště Č.Krumlov: Kocour v botách (130 vstupenek) a Kráska a zvíře (45) - červen
- 3 x předvánoční posezení s pěstouny (prosinec, hotel GOMEL)
- Volné vstupenky do Multikina (115 kusů)
- Pravidelné Dny otevřených dveří: vždy první pondělí v měsíci od 16:00 do 19:00

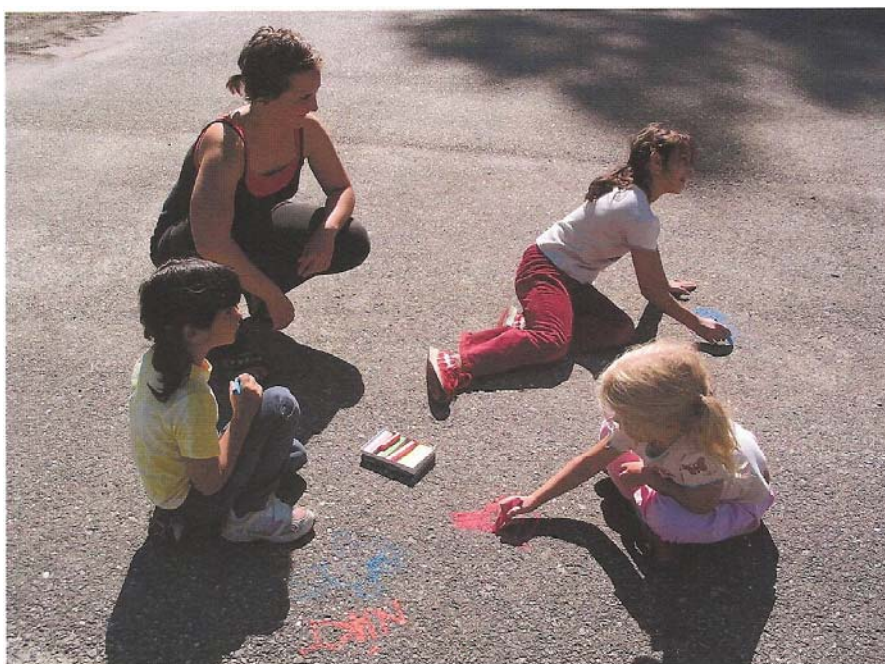
Rok 2007:

- pravidelné dny otevřených dveří (každé první pondělí v měsíci od 16:00 do 19:00 hodin)
- **rodičovské besedy**
- 2 x víkendové setkání pěstounských rodin (květen, září)
- 2x jednodenní setkání pěstounských rodin (Korálkov u Č.Budějovic)
- 2x relaxační víkend pro pěstounky (březen, říjen)
- výstavy na Výstavišti České Budějovice, a.s.
- divadelní představení Jihočeského divadla , filmová představení
- předvánoční posezení s pěstouny

Většina akcí je finančně zajištěna **Krajským úřadem Jihočeského kraje**, některé se mohou uskutečnit díky **vstřícnosti sponzorů** (přímá finanční podpora nebo nabídnutí výhodnějších podmínek k realizaci akce; spolupráce s Otevřenou rodinou).

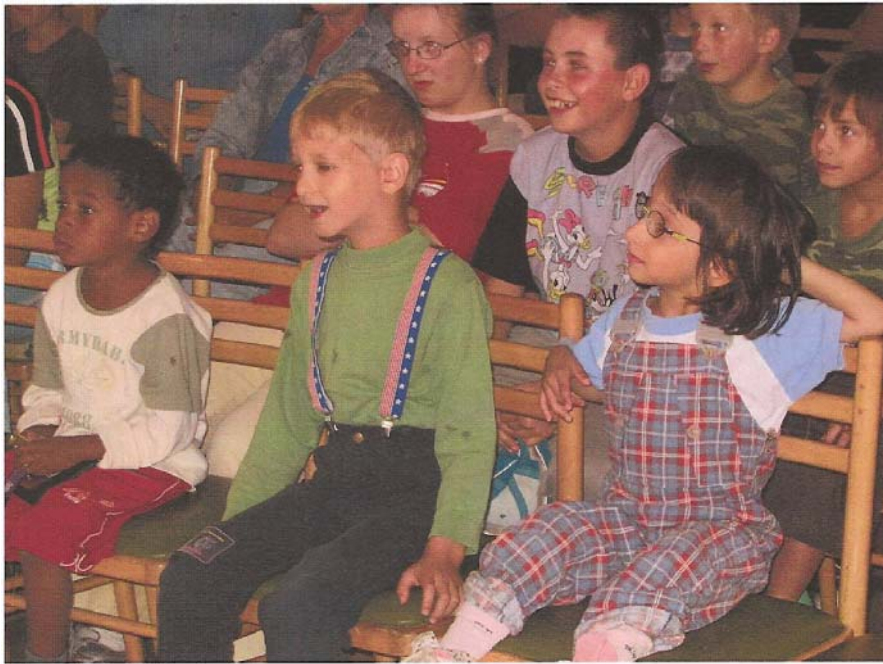
Příloha 4:

Foto- Setkání pěstounských rodin Pilský mlýn 9.-10. 9. 2006

Příloha 5:

Leták- Pozvánka na Den otevřených dveří

Pracoviště náhradní rodinné péče odboru sociálních věcí a zdravotnictví
Krajského úřadu Jihočeského kraje Vás zve na pravidelný:

a to vždy

1. pondělí v měsíci od 16:00 do 19:00

Na setkání s Vámi se těší:

PhDr. Blažena Papáčková, psycholožka (tel: 386 104 715)
Mgr. Johana Havlíková, sociální pracovníce (tel: 386 104 716)
Mgr. Gabriela Veselá, sociální pracovníce (tel: 389 104 714)

Pracoviště náhradní rodinné péče nabízí mimo jiné poradenskou službu nově vzniklým náhradním rodinám, ale i těm, kteří o přijetí dítěte teprve uvažují.

Více se dozvíte na <http://nrp.kraj-jihocesky.cz>

Příloha 6:

Desatero pro náhradní rodinnou péči Nebojme se přijmout své „náhradní“ rodičovství za své!

1. Tedy za prvé a znovu: nebojme se přijmout své „náhradní“ rodičovství za své!
2. Nebojme se o lásku dítěte! Vzájemný vztah se vytváří tím, jak spolu dennodenně žijeme.
3. Nebojme se pracovat na sobě samých! Svému dítěti můžeme porozumět jen do té míry, do níž jsme porozuměli sobě samým. A porozumění je prvním předpokladem účinné péče a pomoci, kterou naše dítě potřebuje. Nebojme se učit po celý život – a to i od našich dětí.
4. Zatajená pravda je v mezilidských vztazích nebezpečná. Nový svazek nemůže pojistit sebelepší zákon (natož pojišťovna), nýbrž pravda!
5. Dítě má o sobě vědět víc, než vědí ostatní. Nemělo by být zaskočeno nečekaným sdělením důležitých informací o svém původu a historii.
6. Nestačí sdělovat, je třeba sdílet! Nečekejme, až se dítě začne samo vyptávat, ale začněme při vhodné příležitosti vyprávět sami!
7. Dítě sice není z nás, není „naší krve“, ale je naše! Bezpodmínečné přijetí dítěte je nezbytnou podmínkou dobrého rodičovství.
8. S horším raději počítejme (ostatně to je dobré v celém našem životě), tím lepším se dejme překvapit. Výchova a rodičovská péče nejsou všemocné – nemějme přepjatá očekávání a nadměrné, dítěti nepřiměřené požadavky!
9. O vlastních, biologických rodičích říkejme dítěti jen to dobré! Vždy je možné ukázat jejich nemoc či nemohoucnost, nedostatek podpory a pomoci z okolí, nešťastnou shodu okolností. Nesuďme a neodsuzujme.
10. Neizolujme dítě v kruhu nejužší rodiny! Otevřené rodinné společenství je tou nejlepší školou života a mezilidských vztahů. A modely, které dítěti v tomto ohledu nabídneme, je budou provázet po celý jeho život.

Zdroj: Zdeněk Matějček, CSc. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek2863.htm>